

ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ АРМІЇ, КОНВЕРСІЇ ТА РОЗЗБРОЄННЯ
CENTER FOR ARMY CONVERSION AND DISARMAMENT STUDIES

15 січня 2019

ВИКЛИКИ І РИЗИКИ

Безпековий огляд ЦДАКР № 1 (112)

Адреса: Вул. Іллінська, 10, офіс 5, Київ, 04070
тел.: +38 (044) 425-42-10
www.cacds.org.ua

Безпековий огляд «ВИКЛИКИ і РИЗИКИ» Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння (ЦДАКР, www.cacds.org.ua) здійснюється аналітиками ЦДАКР за підтримки банку «Аркада». Для підготовки оглядів залучаються відомі експерти, дипломати, військові фахівці та спеціалісти усіх відомств, що працюють у безпековому середовищі України.

Метою публікацій Безпекового огляду «ВИКЛИКИ і РИЗИКИ» є оперативне та аналітичне інформування зацікавлених профільних структур, ЗМІ та громадян, що цікавляться актуальними проблемами безпеки України.

Кожний огляд присвячений короткому періоду (1 – 2 тижні), та містить експертні думки, які можуть не збігатися з офіційною позицією української влади.

@2014 Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння
У разі цитування обов'язкове посилання на ЦДАКР

Редакційна колегія:

Бадрак В.В. – головний редактор, директор ЦДАКР

Копчак В.І. – відповідальний секретар, заступник директора ЦДАКР

Самусь М.М. – заступник директора ЦДАКР з міжнародних питань

Члени Редакційної колегії:

Бондарчук С.В. – член Експертної Ради у галузі національної безпеки, генеральний директор ДК «Укрспецекспорт» (2005-2010 рр.)

Згурець С.Г. – головний редактор журналу «Експорт озупня и оборонный комплекс Украины», директор інформаційно-консалтингової компанії (ІКК) Defense Express

Кабаненко І.В. – заступник міністра оборони (2014 р.), перший заступник начальника Генерального штабу ЗСУ (2012 – 2013 рр.), член Експертної Ради у галузі національної безпеки

Конопльов С.Л. – директор Гарвардської програми з чорноморської безпеки та програми з безпеки США-Росія і США-Південна Азія, член Експертної Ради у галузі національної безпеки

Литвиненко О.В. – заступник секретаря Ради національної безпеки і оборони України

Міхненко А.В. – головний редактор журналу «Ukrainian Defense Review»

Паливода К.В. – голова правління банку «Аркада», член Експертної Ради у галузі національної безпеки

Поляков Л.І. – голова Експертної Ради ЦДАКР, перший заступник міністра оборони України (2005 – 2007 рр.), заступник міністра оборони України (2014 р.)

Рябих В.О. – член Експертної Ради у галузі національної безпеки, директор з розвитку інформаційно-консалтингової компанії (ІКК) Defense Express

Щербак Ю.М. – письменник та громадський діяч, Надзвичайний і Повноважний Посол України в США (1994 - 1998 рр.), міністр охорони навколишнього середовища (1991 - 1992)

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ
ОЦІНКИ

У ДЗЕРКАЛІ
ЕКСПЕРТНОЇ
ДУМКИ

АНАЛІТИЧНІ
РОЗРОБКИ

Основні виклики та ризики для України у першій половині січня 2019 року

Стратегія Військово-Морських Сил Збройних Сил України 2035

Агентура впливу як інструмент досягнення геополітичних цілей:
ретроспективний аналіз (ч. II)

Приватизація оборонки. Національні особливості

Итоги выполнения гособоронзаказа России 2018 года:
почти как всегда

Основні виклики та ризики для України у першій половині січня 2019 року

Фахівці Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння (ЦДАКР) пропонують свій аналіз ключових тенденцій у сфері безпеки і оборони першої половини листопада 2018 року.

Передвиборча кампанія виявила в середовищі політичних еліт брак стратегічного бачення розвитку держави в умовах перманентної загрози з боку Кремля

Цьогоріч Україні належить подолати фінальний етап електорального циклу. У порівнянні з 2014 роком, нинішні кампанії (президентська та парламентська) проходять в принципово інших реаліях української дійсності. П'ять років тому революційна ейфорія та патріотизм, підігрітий агресією РФ, сформували потужний суспільний запит на об'єднання. Сьогодні ж він ледь помітний під товщею політичної боротьби. Учасники президентських перегонів зорюють та засівають вузькі електоральні поля, послуговуючись малоефективним реманентом популізму. Тож, хоч останні роки примножили безпекові виклики для країни, передвиборча кампанія вия-

вила в середовищі політичних еліт брак стратегічного бачення розвитку держави в умовах перманентної загрози з боку Кремля.

Уроки політизації державної безпеки

Президентські перегони офіційно стартували в останній день минулого року, однак коробка передач країни була переведена в режим «вибори» значно раніше. За цей час оборона держави опинилася в гравітаційному полі внутрішньополітичного дискурсу. Дана обставина зв'язує руки головнокомандувачу, особливо якщо він не готовий жертвувати своїми президентськими амбіціями. Яскравий приклад -

Українська дипломатія продовжить докладати зусиль для залучення міжнародних спостерігачів до району напруженості - Керч-Єнікальського каналу, а в перспективі всієї акваторії Азовського моря

рішення про введення воєнного стану у відповідь на загрозовий розвиток Азово-Керченської кризи 25 листопада. Президент Порошенко не зміг провести через парламентське сито формат воєнного стану, що був спершу озвучений на засіданні РНБОУ. Верховна Рада, яка практично безвідмовно ухвалювала важливі для Адміністрації Президента законопроекти (хоч часто зі скрипом), цього разу «стала на диби» і суттєво урізала початковий варіант. Такий «відіграш назад» зробив позицію влади недостатньо переконливою. Не дивно, що більшість громадян скептично оцінила доцільність такого кроку. Суспільна мобілізація відбулась навколо підтримки полонених українських моряків та засудження дій Росії. В той же час ініціатори воєнного стану в Україні не були вшановані ані лавровими, ані навіть миртовими вінками.

Навпаки, політичні опоненти взяли трактувати похід українських військових суден з Одеси до Бердянська як політичну технологію команди діючого президента (варто зауважити, що дану версію завзято роздмухують державні медіа РФ). Захід, у свою чергу, більше уваги приділив питанню збереження дати президентських виборів, ніж реакції на відверто ворожі провокативні дії Кремля, які приховують чималі загрози для всього Чорноморського регіону.

Ймовірно, на Банковій врахують цей урок протистояння на Азові. Тож в 2019 році українська дипломатія продовжить докладати зусиль для залучення міжнародних спостерігачів до району напруженості - Керч-Єнікальського каналу, а в перспективі всієї акваторії Азовського моря. Втім до виборів залишається надто мало часу щоб переконати міжнародну спільноту діяти більш активно, не кажучи вже про російське керівництво, яке досі не виказувало зацікавленості у присутності ОБСЄ в Керчі та на Азові. Тому не виключено, що ця місія ляже на плечі вже нової (або старої нової) влади.

Передвиборча лихоманка не оминула і сфери зовнішньої політики України. Природно, більшість представлених широкій публіці кандидатами в президенти ескізів майбутнього міжнародного курсу Києва виконані на тему винайдення переговорної формули по Донбасу і Криму. Умовний «проєвропейський» фланг опозиції чи не в один голос закликає покінчити з Мінськими домовленостями (принаймні у їхньому нинішньому форматі). Шаблонною є і пропонована альтернатива – «Будапештський» формат, як дітище однойменного меморандуму від 1994 року. У зв'язку з цим, в ЦДАКР зауважують, що гіпотетичний Будапештський майданчик не запрацює лише завдяки бажанню нової української влади. Однак ті, хто найбільш

Переможцю президентських перегонів доведеться йти на суттєві поступки «союзним» фракціям, що в перспективі може спричинити натягнуті відносини новообраного (чи переобраного) президента з парламентом та урядом

завзято педалює ідею трансформації «Мінська» в «Будапешт», досі не запропонували на розгляд суспільства очищеного від популізму і шапкозакидництва механізму перезапуску переговорного процесу.

Влада дотримується принципово іншого порядку денного – уникає зайвих згадок про Мінський формат і підігріває тему інтеграції до ЄС та НАТО. Важливим акордом цієї тактики стане закріплення євроатлантичного курсу України в Основному Законі (Петро Порошенко наполягає на тому, щоб Верховна Рада вже в лютому 2019 прийняла в другому читанні відповідні зміни до Конституції України).

Перші обриси нового парламенту

Електоральна турбулентність 2019-ого триватиме до листопада, коли стануть відомі результати парламентських виборів. Після цього на нас очікує запекла коаліція (процес може затягнутися до січня 2020 – такі часові рамки вводить Конституція України та Закон України Про регламент Верховної Ради України). Варто зазначити, що саме на цей період припадає завершення терміну пролонгації Закону України Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей (ОРДЛО) (а саме 31 грудня 2019 року). Тож чергове продовження дії документу може стати першим

тестом на міцність нової коаліції, адже попри непопулярність цього «напівфабрикату» Мінських домовленостей, зрив голосування може спровокувати послаблення санкційної політики ЄС.

Жовтневі парламентські вибори остаточно визначать конфігурацію влади в Україні. Сьогодні електоральні вподобання українців вказують, що жодна фракція не зможе «власноруч» формувати уряд навіть за умов широкого залучення «мажоритарних» самовисуванців і «тушкування» опонентів. Відповідно, переможцю президентських перегонів доведеться йти на суттєві поступки «союзним» фракціям, що в перспективі може спричинити натягнуті відносини новообраного (чи переобраного) президента з парламентом та урядом.

Така диспозиція повертає Банкову в парламентсько-президентську реальність. Завдяки впливу на більшість в Раді президенту Порошенку вдалось відновити контроль над ключовими ділянками виконавчої влади, що значною мірою нівелювало реставрацію конституційної реформи 2004 року. Навіть якщо чинному президенту вдасться переобратися на другу каденцію, в новому скликанні парламенту він навряд чи отримає такого зручного союзника як Народний фронт. (Викликавши на себе вогонь невдоволення від непопулярних реформ, фронтовики карколомно втратили

рейтинг. Відтак, острах перевиборів залишив політсилу в фарватері політики Адміністрації президента – навіть зрежисована Порошенком відставка прем'єра Яценюка не викликала «бунт на кораблі»).

Військово-морські пріоритети 2019-ого

Азово-Керченська криза засвідчує потребу в розвитку оборонних спроможностей військово-морського флоту України. Командування ВМСУ ставить за мету до 2020 року збільшити військовий флот удвоє. Однак такі оцінки виглядають завищеними з огляду на скромні об'єми державного замовлення. Так, на київському ПАТ «Кузня на Рибальському» протягом 2019 року заплановано будівництво двох десантно-штурмових катерів «Кентавр» і двох катерів «Гюрза-М».

Як вважає директор ЦДАКР Валентин Бадрак, «цілком очевидно, що за непорівнянного розкладу сил Україна має зосередитися на розумному комбінуванні всіх можливостей у розвитку потенціалу протидії країні-агресору на морі». При цьому фахівець визначає ряд пріоритетів посилення безпеки країни на морському напрямку, зокрема:

1) Випробування та прийняття на озброєння високоточних засобів ураження (мова в першу чергу про протикорабельну крилату ракету (ПКР) «Нептун» (державні дослідження завер-

шаться орієнтовно в квітні 2019), авіаційні крилаті ракети та ПКР для ракетних катерів, а в перспективі — корветів);

- 2) Нарощування сухопутної компоненти (створення умов для оперативного встановлення мінного загородження, а також проведення протидесантних операцій, збільшення сил спецпризначення ВМСУ, з акцентом на морську піхоту);
- 3) Активізація робіт зі створення угруповання ракетних катерів (передбачається використання трьох підкласів бойових катерів: пошуково-ударних, амфібійних і протимінних);
- 4) Пошук можливостей для порятунку корветної програми.

Також, з позиції заступника директора з міжнародних питань ЦДАКР Михайла Самуся, Україні слід докласти потужних зусиль, в тому числі і за допомоги наших партнерів, насамперед, Сполучених Штатів, з отримання ефективного протиповітряного, ракетного і військово-морського озброєння.

В ЦДАКР переконані, що забезпечення цих напрямків повинне залишатись у фокусі уваги держави впродовж 2019 року попри можливі поствиборчі кадрові пертурбації.

Як Кремль атакуватиме українські вибори

Загальнонаціональні вибори часто генерують вразливості дер-

В доступному арсеналі Кремля залишаються дезінформаційні кампанії, одиничні провокації на дільницях в прифронтових районах Донецької та Луганської областей та втручання в роботу Центральної і окружних виборчих комісій через кібератаки

В ключових питаннях двосторонніх відносин позиції сторін занадто полярні для початку реального діалогу

Більш досяжною вбачається своєрідна «реформа» дипломатичного процесу на рівні «нормандської четвірки»

жавної безпеки навіть у мирний час. Протягом 2016-2017 років Кремль сформував цілий «послужний» список втручань у різноманітні форми волевиявлення в державах Заходу. Було б наївно очікувати, що вибори в Україні омине подібна участь. В той же час, інструментарій Москви в контексті зриву виборчого процесу в нашій країні є досить обмеженим. По-перше, умовний «проросійський» кандидат позбавлений навіть теоретичної можливості перемогти в другому турі, допоки триватиме окупація Криму та частини Донбасу. Ще меншими є можливості Кремля щодо організації акцій насильницьких акцій протесту, які б паралізували центральні інституції. Росія паталогічно не вміє проводити політику «м'якої сили», що засвідчили події 2014 року – так звана «руська весна» трималась на зброї і залякуванні чи фізичному знищенні незгідних в охоплених вірусом сепаратизму районах. Тому за оцінкою ЦДАКР, в доступному арсеналі Кремля залишаються дезінформаційні кампанії, одиничні провокації на дільницях в прифронтових районах Донецької та Луганської областей та втручання в роботу Центральної і окружних виборчих комісій через кібератаки.

Не секрет, що Кремль заморозив переговори з чинною українською владою на всіх можливих дипломатичних майданчиках – формально

до виборів президента. Втім навіть поразка Порошенка, не стане достатнім стимулом для Москви щодо поступок новому українському лідеру. На сьогодні поле для компромісу обмежується питаннями обміну (в першу чергу полонених моряків) та підтримки низької інтенсивності боїв на Донбасі.

В ключових питаннях двосторонніх відносин позиції сторін занадто полярні для початку реального діалогу. Відтак вкрай малоймовірно що 2019-тий стане проривним роком в питаннях миротворчої місії чи врегулювання статусу Азовського моря і Керченської протоки.

Вочевидь, Москва зацікавлена в збереженні існуючого статус-кво, який фіксує Мінські домовленості. Тому більш досяжною вбачається своєрідна «реформа» дипломатичного процесу на рівні «нормандської четвірки». Цей формат з 2016 року перебуває в анабіозі, тож не дивно, що в країнах, які не потрапили в «четвірку», але претендують на роль регіонального лідера, росте спокуса «струсити попіл згаслої цигарки». В першу чергу, мова про Польщу. Нещодавно Міністр закордонних справ Польщі Яцек Чапутович виступив з пропозицією приєднання США та ЄС до «нормандського» формату. «Німеччина і Франція, можливо, вважають, що вони представляють Європу, але, на нашу думку, це не

так» – запустив по камінцю в городи Меркель і Макрона польський міністр.

В ЦДАКР вважають, що Києву слід зважено оцінювати подібні ініціативи польської сторони. По-перше, поміж країнами ЄС немає єдності в питанні політики відносно Росії. Тож складно уявити, що певний компромісний делегат ЄС зможе вибудувати ефективний діалог в трикутнику з Києвом та Москвою. По-друге, у Вашингтоні і

справді звучить позиція – Америка готова приєднатись до переговорів по Україні, як тільки на це погодиться Кремль. Однак, зважаючи на кризу довіри Вашингтона і Москви, реалістичність такого сценарію в найближчі роки дорівнює нулю. Інше питання – чи було би виправданим кроком залучення до крихкого переговорного процесу адміністрації Трампа, який в міжнародній політиці діє за принципом слона у посудній лавці?

Стратегія Військово-Морських Сил Збройних Сил України 2035

*Стратегія ВМСУ прийнята наприкінці 2018 р.
(даний матеріал є уривками із затвердженого
документу та містить найбільш суттєві дані,
що відображують погляди на розвиток ВМСУ)*

*Будівництвом Керченського мосту
Російська Федерація суттєво обмежи-
ла прохід суден та продовжує
перешкоджати судноплавству в
Азовському морі, маючи за мету
зруйнувати українську економіку та
викликати соціальне напруження
серед населення в регіоні*

Минуле України, її сьогодення та майбутнє тісно пов'язані з морем. Військово-морський флот України починає свою історію з часів Київської Русі. Морські походи козаків належать до найславніших сторінок нашої національної історії. На початку ХХ сторіччя, під час створення Української Народної Республіки, Чорноморський флот України знову став на захист народу і морських інтересів держави.

Сучасна незалежна Українська держава має 2 759 км морського узбережжя та понад 72 тисячі кв. км виключної (морської) економічної зони. Більше чверті національного ВВП створюється областями, економіка яких пов'язана з Чорним та

Азовським морями. Завдання охорони і захисту узбережжя та морської індустрії України було покладено на Військово-Морські Сили Збройних Сил України. У 2014 році Російська Федерація, порушивши міжнародні угоди та норми, шляхом “гібридної” агресії встановила контроль над Кримом. Україна втратила більшу частину своїх Військово-Морських Сил, зокрема 75% особового складу, 70% кораблів та ключову інфраструктуру. Агресор захопив та активно використовує населення та територію півострова, значну частину суверенних вод та об'єктів економіки України.

Будівництвом Керченського мосту Російська Федерація суттєво

обмежила прохід суден та продовжує перешкоджати судноплавству в Азовському морі, маючи за мету зруйнувати українську економіку та викликати соціальне напруження серед населення в регіоні. Значно нарощено російське військове угруповання в Криму. Морський напрямок став найбільш уразливим для оборони України. Агресивні амбіції Російської Федерації продовжать у майбутньому бути загрозою для України на морі.

Система національної безпеки України має реагувати на ці виклики, чітко організувати взаємодію між силами оборони і безпеки України для захисту національних інтересів на морі. Сьогодні українські військові моряки беруть активну участь у бойових діях для захисту нашої держави на Сході, виконують завдання на Чорному та Азовському морях. Нові виклики та отриманий досвід потребують розробки Стратегії Військово-Морських Сил Збройних Сил України 2035. Головним завданням реформи Військово-Морських Сил є відбудова військово-морських спроможностей України, надійний захист батьківщини і здатність перемогти сильнішого супротивника. Це вимагатиме нового мислення, певного часу і значних ресурсів. Україна разом із стратегічними партнерами вкладають багато зусиль для відновлення військово-морського потенціалу. Реформу-

вання відбувається за стандартами, принципами та цінностями НАТО.

Стратегія Військово-Морських Сил Збройних Сил України 2035 є першою спробою зазирнути в майбутнє. Цей документ відпрацьовано Командуванням Військово-Морських Сил разом з українськими та іноземними експертами, відповідно до Закону “Про національну безпеку України”, Стратегії національної безпеки України, та на підтримку реалізації Стратегічного оборонного бюлетеня України, урахуваючи досвід країн-членів НАТО та Європейського Союзу. Метою цієї Стратегії є формування бачення розвитку Військово-Морських Сил Збройних Сил України до 2035 року. Передбачається поетапне нарощування спроможностей військово-морського флоту, включаючи генерацію сил, їх освіту і підготовку до морських та об’єднаних операцій, забезпечення озброєнням, військовою технікою, іншими матеріально-технічними засобами, із урахуванням прогнозованих загроз, економічних можливостей та пріоритетів розвитку.

Російська Федерація – дуже непередбачливий і агресивний сусід. Її імперські амбіції є основною загрозою та найбільшою небезпекою для суверенітету і державної цілісності України. Комплексне застосування Росією всіх складових так званої “гібридної війни” (її військового (у тому числі приватних військових компаній), економічного,

На глобальному рівні вплив на агресивну поведінку Росії з боку міжнародних безпекових організацій та інституцій із застосуванням норм міжнародного права буде більш складним для реалізації

Росія продовжить повзучу агресію проти нашої держави з морського напрямку за рахунок використання недостатнього військово-морського потенціалу України

інформаційного та дипломатичного компонентів) веде до радикальних змін у воєнно-політичній ситуації у світі та Чорноморському регіоні.

На глобальному рівні вплив на агресивну поведінку Росії з боку міжнародних безпекових організацій та інституцій із застосуванням норм міжнародного права буде більш складним для реалізації. Росія, як постійний член Ради безпеки ООН, блокує всі ініціативи, які суперечать її намірам. Для реалізації своїх амбіцій, Росія буде нехтувати та маніпулювати існуючими міжнародними угодами. Одним із ключових елементів є протистояння Російської Федерації з країнами-членами НАТО, яка має тенденцію до посилення.

Україна залишається в центрі цього протистояння. На регіональному рівні Росія робить ставку на військове домінування, зміцнює свої позиції в Чорноморському регіоні та на Східному Середземномор'ї. Це відбувається внаслідок захоплення Криму, фактичного встановлення контролю над більшою частиною Чорного та Азовського морів, відновлення російських баз у Сирії. Росія продовжує милітаризацію, технічне переоснащення своїх збройних сил, збільшення носіїв ударної ракетної зброї. Протягом наступних п'яти років очікується значне збільшення Чорноморського флоту РФ та створення ударних

російських угруповань на кордонах з Україною. Домінування Росії в повітрі та на морі, а також її спроможність встановлювати зони заборони доступу (A2/AD) буде зростати, якщо не буде стримано.

Росія продовжить повзучу агресію проти нашої держави з морського напрямку за рахунок використання недостатнього військово-морського потенціалу України. Сприятимуть цьому і обмеження щодо доступу в Чорне море військових кораблів нечорноморських країн, що встановлені Конвенцією Монтре. Можливі дії проти України на морі включатимуть (але не обмежені): морську блокаду, ураження берегових об'єктів та десантні операції. Росія продовжить діяти "гібридно": виснажувати економіку України, гальмувати процеси внутрішніх реформ, перешкоджати в доступі до західних технологій, у тому числі військових та зброї, впливати на рівень підтримки з боку партнерів та на сусідні держави для створення негативного іміджу України. Очікується продовження кампанії щодо подальшого затягування невизначеності морських кордонів та створення умов для маніпулювання міжнародно-правовим статусом Азовського моря і Керченської протоки.

Зазначене буде впливати і на Військово-Морські Сили. У цих умовах Військово-Морським Силам Збройних Сил України необхідно чітко визначити стратегію свого

Стратегія ВМС 2035 передбачає три етапи. На кожному етапі, урахуваючи виклики та завдання, визначено конкретні пріоритети спроможностей усіх родів Військово-Морських Сил: надводних сил, морської піхоти, морської авіації, за умов підтримки інших видів Збройних Сил, правоохоронних та інших державних структур України

майбутнього, завдання, пріоритети розвитку та зосередити національні ресурси та міжнародну допомогу на розвитку окремих, найбільш важливих військово-морських спроможностей. Дуже важливим є створення умов для постійної взаємодії органів центральної влади, структур сектору оборони і безпеки України з Командуванням Військово-Морських Сил Збройних Сил України для забезпечення постійної компетентності з морських питань з метою консолідації національної позиції та міжнародної підтримки для відновлення військово-морського потенціалу та в процесі протидії Росії.

Формування спроможностей Військово-Морських Сил ґрунтується на необхідності нейтралізації (мінімізації впливу) існуючих викликів та загроз з морського напрямку, своєчасному реагуванню на них у майбутньому. Актуальними залишатимуться наступне: виклики адаптації новітніх технологій у військовій сфері, загрози з боку Російської Федерації, захист функціонування морської індустрії та використання переваг співробітництва з міжнародними партнерами. Відновлення Військово-Морських Сил Збройних Сил України вимагає значних ресурсів та часу. Розвиток флоту має здійснюватиметься поетапно. Збалансованість між підтримкою поточних операцій та готовність до

майбутніх викликів є запорукою сталого розвитку.

Стратегія ВМС 2035 передбачає три етапи. На кожному етапі, урахуваючи виклики та завдання, визначено конкретні пріоритети спроможностей усіх родів Військово-Морських Сил: надводних сил, морської піхоти, морської авіації, за умов підтримки інших видів Збройних Сил, правоохоронних та інших державних структур України. Етапи, у свою чергу, обрано з урахуванням вимог законодавства щодо проведення оборонного огляду та необхідності корегування викликів, які відповідатимуть часу.

Перший етап, період до 2025 року, спрямований на розвиток спроможностей для встановлення контролю над територіальними водами та поза їх межами, орієнтовно до 40 морських миль від узбережжя України. Контроль над територіальними водами вимагає ведення спостереження та проведення активних дій поза межами 12-мильної зони.

Другий етап, період з 2025 до 2030 рік, спрямований на забезпечення відновлення та розвитку спроможностей для захисту національних інтересів України на морі в межах виключної (морської) економічної зони України, до 200 морських миль від узбережжя.

Третій етап, період з 2030 до 2035 рік, спрямований на подальший розвиток спроможностей першого

На першому етапі головним пріоритетом визначено створення дієвої системи висвітлення обстановки та розвідки в ближній морській зоні. Набуття спроможності із забезпечення спостереження за обстановкою гарантуватиме своєчасне виявлення намірів противника та доведення інформації в реальному масштабі часу до всіх складових сил оборони і безпеки. Здійснюється взаємний обмін інформацією з НАТО і країнами-партнерами

та другого етапів, їх нарощування для захисту національних інтересів України у світовому океані.

Наприкінці кожного етапу Військово-Морські Сили оцінюватимуть досягнуті результати, переглядатимуть виклики стратегічного середовища та, за необхідністю, вноситимуть корективи в пріоритети та шляхи їх реалізації в межах даної Стратегії.

На першому етапі головним пріоритетом визначено створення дієвої системи висвітлення обстановки та розвідки в ближній морській зоні. Набуття спроможності із забезпечення спостереження за обстановкою гарантуватиме своєчасне виявлення намірів противника та доведення інформації в реальному масштабі часу до всіх складових сил оборони і безпеки. Здійснюється взаємний обмін інформацією з НАТО і країнами-партнерами.

Другим пріоритетом є формування спроможності Sea Denial - недопущення дій противника в будь-яких районах у ближній морській зоні. Реалізація другого пріоритету передбачає набуття спроможностей щодо здійснення мінно-загороджувальних дій, ведення радіоелектронної боротьби, прикриття ближньої морської зони всіма наявними береговими засобами ураження.

Третім пріоритетом визначено набуття спроможності Sea Control -

забезпечення ефективного контролю над прибережними водами, річками та захист портів України. Реалізація цього пріоритету передбачає нарощування катерних дозорних, конвойних та патрульних спроможностей щодо забезпечення судноплавства в ближній морській зоні та гирлах річок, створення ефективної системи захисту портової інфраструктури завдяки розвитку протимінних, протипідводнодиверсійних та пошуково-рятувальних спроможностей. Другий етап (2025 – 2030 роки) передбачає нарощування вже набутих спроможностей та розширення їх дій на всю виключну (морську) економічну зону України, на Чорне та Азовське моря (до 200 морських миль від узбережжя). Головним пріоритетом залишається система висвітлення обстановки та розвідки. Буде нарощено спроможності щодо постійного моніторингу надводної, підводної та повітряної обстановки в межах Чорного та Азовського морів, з можливістю передачі даних обстановки не лише національним користувачам, а й країнам-партнерам.

Другим пріоритетом визначено Sea Control – забезпечення ефективного контролю будь-якої ділянки вказаних вище районів протягом необхідного часу. При цьому, контроль буде забезпечуватися в повітряному, надводному та підводному просторах. Здебільшого

При цьому, перевага буде надаватися високоточній зброї (протикорабельним ракетним комплексам) великого радіусу дії корабельного, берегового та авіаційного базування

Третій пріоритет – Sea Denial, формування спроможностей з обмеження будь-яких дій противника, у тому числі недопущення можливості розгортання сил для здійснення актів агресії

буде нарощено спроможності катерних тактичних груп. Третім пріоритетом другого етапу є формування спроможностей із знищення об'єктів противника на великій дальності – Strike.

При цьому, перевага буде надаватися високоточній зброї (протикорабельним ракетним комплексам) великого радіусу дії корабельного, берегового та авіаційного базування. Це забезпечить нанесення ударів по десантних загонах противника, кораблям і суднам забезпечення, стане фактором стримування можливої агресії проти України.

Третій етап (2030 – 2035 роки) передбачає нарощування спроможностей Військово-Морських Сил для захисту національних інтересів України поза межами Чорного моря, забезпечення внеску в підтримку миру та стабільності у світі. На цьому етапі пріоритет буде надано забезпеченню автономності дій сил поза національними системами логістичного забезпечення та повернення їх до дій у складі сил міжнародних безпекових ініціатив.

Головним пріоритетом цього етапу визначено Sea Control - забезпечення ефективного контролю визначеної ділянки моря в зоні інтересів України, спільно із військово-морськими силами країн-членів НАТО та партнерів, у підводному, надводному та повітряному просторах.

Другий пріоритет – Strike, нарощування спроможностей із нанесення ураження об'єктам противника на морі та суходолі. Планується збільшити кількість протикорабельних ракет для нанесення ударів по надводних цілях, покращити їх характеристики: дальність та точність стрільби, захищеність від перешкод. На озброєння буде прийнято крилаті ракети для стрільби по берегових цілях для знищення критичної інфраструктури противника в разі його агресії проти України.

Третій пріоритет – Sea Denial, формування спроможностей з обмеження будь-яких дій противника, у тому числі недопущення можливості розгортання сил для здійснення актів агресії. Реалізація вказаних пріоритетів є взаємопов'язаною між етапами Стратегії і дасть змогу поступово нарощувати спроможності від мінімально-необхідних для захисту до конкурентних, щоб перемагати супротивника. Запорукою здатності перемагати сильнішого супротивника вже протягом першого етапу має стати практичне опанування нового оперативного мистецтва НАТО. Стандарти, принципи та цінності НАТО мають бути адаптовані в національних керівних документах стратегічного, оперативного та тактичного рівнів. Необхідно змінити ментальність військового мислення з шаблонно-

го на креативну ініціативу, децентралізоване прийняття рішень через делегування повноважень на всіх командних ланках. Критично важливим є створення умов для приходу у війська високотехнологічної зброї.

Поетапний розвиток спроможностей має збалансувати роди Військово-Морських Сил та забезпечити їх бойове злагодження, щоб діяти мобільно, асиметрично і швидко, у першу чергу проти найбільш вразливих місць противника. Пріоритет розвитку надаватиметься надводним силам, які виконуватимуть завдання з протичовнової, протиповітряної, протикатерної оборони, мінних і протимінних дій, радіоелектронної боротьби, ракетних і артилерійських ударів, морських десантних, специфічних дій на морі та на річках. Морська піхота має повернутися до виконання властивих їм завдань: амфібійним (десантним) операціям, охороні морської (річкової) інфраструктури та веденню доглядових операцій. Починаючи з кінця першого етапу реалізації Стратегії, окремі артилерійські підрозділи буде замінено на берегові ракетні комплекси. Морська авіація буде виконувати завдання протичовнової, протиповітряної, протикатерної оборони, ведення розвідки, спостереження за обстановкою, підтримання морських десантних, пошуково-рятувальних,

специфічних дій на морі та на річках. Різномірні угруповання Військово-Морських Сил будуть діяти самостійно або спільно з підрозділами інших видів Збройних Сил, сил безпеки і оборони України. Зміна системи кадрового менеджменту має розпочатися з першого етапу шляхом створення системи вербування на військову службу, збереження існуючого та формування нового кадрового потенціалу Військово-Морських Сил.

Повноцінне супроводження кар'єри військовослужбовця від матроса до адмірала, у поєднанні із підвищенням соціальних стандартів та фінансового стимулювання, зробить професію військового моряка престижною для молоді, дасть можливість утримувати на військовій службі висококваліфікований персонал та вплинути на проблему втрати кадрів. Впровадження принципів, підходів та цінностей НАТО в системі військової освіти має підготувати нове покоління висококваліфікованих, ініціативних військовослужбовців з розвинутими лідерськими якостями.

Крім того, протягом усіх трьох етапів, паралельно з реалізацією пріоритетів щодо набуття бойових спроможностей, буде здійснюватися розбудова інфраструктури – системи базування Військово-Морських Сил на узбережжі Чорного та Азовського морі, річках Дніпро та Дунай, створення дієвої

Відновлення військово-морського потенціалу України на Чорному і Азовському морях розглядається критичним завданням на державному рівні

та економної системи логістичного забезпечення, а також підвищення соціальних стандартів для особового складу. У системі базування пріоритет буде надано створенню сучасних, енергетично-незалежних військових містечок, з достатньою кількістю фонду службового житла для військовослужбовців та членів їх сімей, необхідною інфраструктурою, яка забезпечуватиме підготовку сил і відновлення технічного стану корабельного складу.

Система логістичного забезпечення буде розвиватися одночасно із збільшенням спроможностей та збільшенням радіусу дій сил. Під час переходу до третього етапу система логістичного забезпечення буде здатна функціонувати поза межами зони своєї відповідальності, за механізмами, прийнятими в

провідних країнах світу. Протягом усіх етапів реалізації Стратегії, Військово-Морські Сили будуть активно співпрацювати з НАТО та країнами-партнерами з метою критичної оцінки імплементації інституційних реформ і розвитку спроможностей, обміну досвідом та участі в міжнародних ініціативах.

Відновлення військово-морського потенціалу України на Чорному і Азовському морях розглядається критичним завданням на державному рівні. Визначивши головні загрози, урахувавши стратегічний курс на членство в НАТО, спроможності та завдання, визначені в попередній частині, для імплементації Стратегії пропонується застосувати провідну методологію НАТО DOTMLPF, яка зарекомендувала себе як ефективна.

Агентура впливу як інструмент досягнення геополітичних цілей: ретроспективний аналіз (ч. II)

*Володимир Паливода,
головний консультант
відділу проблем національної безпеки
Національного інституту стратегічних досліджень*

Протягом багатьох років маніпулювання масовою свідомістю стало важливим елементом доктрини радянської розвідки. Особливо це проявилось у 1988-1991 рр., коли Кремль почав відходити від концепції досягнення військової переваги до більш широкого використання політичних методів. Таким чином, зростала роль агентури впливу.

Можна припустити, що ситуація на сьогоднішній день не змінилася. Як слушно зауважив колишній офіцер КДБ Віктор Шеймов, вивезений у 1980 р. співробітниками ЦРУ до США, «комунізм - це не просто ідеологія. Це також спосіб мислення, який все ще ідеально працює»¹.

¹ David A. Vise. The Bureau and the Mole. - New York: Atlantic Monthly Press, 2002.

Агентура впливу залучається до співробітництва не стільки для можливості отримання секретних документів чи збору конфіденційної інформації, скільки для розповсюдження відповідним чином препаративаних повідомлень та оцінок. Однак процес вербування цієї категорії агентів мало чим відрізняється від залучення іншої агентури. Кандидатів вибирають серед інтелектуальних, амбітних та необтяжених моральними принципами людей, готових робити кар'єру за будь-яку ціну. У середовищі англійських спецслужб існує абревіатура MICE (миша). Вона походить від слів «money» (гроші), «ideology» (ідеологія), «compromise» (компрометація) та «ego» (людське «Я»).

Це - чотири найважливіші основи, які використовуються при вербуванні агента².

Майже подібний перелік функціонував й у радянській розвідці. Колишній резидент НКВС СРСР в Іспанії (у 1938 р. втік на Захід) Олександр Орлов був автором посібника для слухачів курсів оперативних співробітників, у якому він зазначив наступні основи:

- політичні погляди;
- корисливі мотиви (гроші, кар'єра або інші особисті блага);
- симпатії або навіть закоханість об'єкта у вербувальника;
- смак до пригод і емоційно наповненого життя;
- бажання приховати скоєні злочини та уникнути відповідальності;
- сексуальні збочення та схильності, які у суспільстві розглядаються як негідні.

Хоча керівник радянської розвідки у 1930-і роки Михайло Тріліссер, стверджував, що «шантаж є вершиною майстерності здобування розвідувального матеріалу»³, з точки зору співробітника, який вербує агента, а потім працює з ним, краще використовувати підвищену самооцінку об'єкта, його прагнення до визнання і нереалізовані амбіції, підтримуючи їх на-

лежною фінансовою «ін'єкцією». Якщо об'єкт вербовки має якісь збочення або хоче приховати минулі гріхи, то успіх майже забезпечений. Олександр Орлов у своєму посібнику наголошував, що хорошим середовищем для вербовки є спільнота гомосексуалістів, оскільки до неї належать впливові люди, і вони є надзвичайно обачними⁴.

Ще сто років тому, крім матеріальних благ, агентів впливу приваблювало отримання аристократичного титулу. Спецслужби СРСР «заманювали» кандидатів на вербовку перспективами входження до числа міжнародної номенклатури, тоді як сучасна російська розвідка, схилиючи когось до співпраці, крім фінансової вигоди, обіцяє допомогу в отриманні престижних премій і нагород та доступі до «міжнародних салонів». Практика свідчить, що сприйнятливість до фінансових стимулів не залежить від позиції особи, яку вербують, у державній або соціальній ієрархії. Зазвичай відрізняється лише розмір грошової винагороди. Стосовно осіб, які обіймають дуже високі посади, найчастіше формою заохочення є не стільки гроші, скільки сприяння у реалізації політичних амбіцій чи особистих устремлінь.

Прикладом такого сприяння на найвищому рівні у рамках Варшав-

2 Там само.

3 Richard Deacon. A History of the Russian Secret Service. - London: Frederick Muller, 1972.

4 Alexander Orlov. Handbook of Intelligence and Guerrilla Warfare. - Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1963.

ського договору служить конфіденційна зустріч Генерального секретаря ЦК КПРС Леоніда Брежнєва з 1-м секретарем ЦК Соціалістичної єдиної партії Німеччини (СЄПН) Еріхом Хонеккером та Генеральним секретарем ЦК Комуністичної партії Чехословаччини Густавом Гусаком 16 травня 1981 р. Говорячи про події в Польщі, лідер НДР схвально відгукнувся про 1-го секретаря Варшавського комітету Польської об'єднаної робітничої партії (ПОРП) Станіслава Коцьолка⁵, який, на його думку, був «чесним комуністом, реалістично оцінював ситуацію в країні і виявляв інтернаціональний підхід». Потім Еріх Хонеккер ще кілька разів хвалив цього польського діяча. Зрештою, при обговоренні питання, «хто може взяти на себе штурвал влади в ПНР», керівник СЄПН відразу назвав кілька прізвищ, серед яких було й прізвище Станіслава Коцьолка⁶.

Операції з використанням агентури впливу відносяться до заходів стратегічного рівня і розраховані на роки або навіть на десятиліття, оскільки формування колективної

свідомості суспільства іноді вимагає вимирання цілого покоління. Ефективність агентури впливу значною мірою залежить від її позицій у суспільстві та надійності. Відповідне просування агента в ієрархії та зміцнення його авторитету вимагає багато часу. Тому вербувальники найчастіше працюють в університетах, які традиційно є місцем «зіткнення» ідей та революційних концепцій перебудови світу. Крайні погляди, які там висловлюються, порівняно легко проникають у школи, наукові середовища і навіть церковні кола. Прикладом може бути «теологія визволення» - довгострокова публіцистична діяльність англійського єпископа Мервіна Стоквуда. Він друкувався у комуністичній газеті «Morning Star», а у своїй книзі «Хрест і серп» виступав за експропріацію земельласників, засуджував приватну власність на засоби виробництва і погоджувався з теорією Леніна про те, що рано чи пізно всі народи будуватимуть соціалізм⁷.

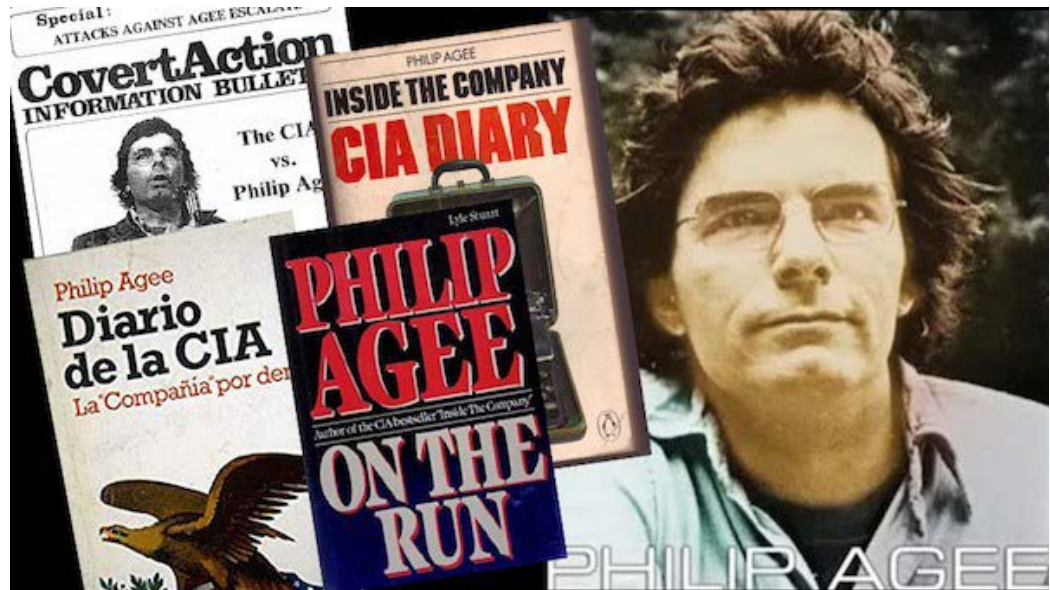
У Великій Британії цей єпископ не був самотнім. Головний редактор журналу «New Statesman» протягом 1930-1960 рр. Кінгслі Мартін не дозволив опублікувати жодної критичної статті на адресу політики Сталіна⁸. Довголітній головний

5 Представник ортодоксально-консервативного крила ПОРП, найбільш близького до позицій керівництва СРСР. Вважався одним із керівників придушення протестів робітників у Гданську у грудні 1970 р., за що отримав прізвисько «Кривавий казанок» (польською мовою «Kociołek» - «казанок»). Виступав за репресії проти «Солідарності».

6 New Evidence on the Polish Crisis 1980-1982 // Cold War International History Project. Bulletin № 11, 1998.

7 Richard Deacon. The British Connection. - London: Hamish Hamilton, 1979.

8 Там само.

Джерело: <https://ourhiddenhistory.org/entry/uncovering-the-cia-philip-agee-interviewed-by-john-marks-1976>

редактор впливового лівого видання «Tribune» Майкл Фут отримав значні суми готівкою від радянської розвідки. Після викриття він заявив, що на свій журнал взяв би гроші й від диявола. Майкл Фут, який у 1980-1983 рр. очолював Лейбористську партію, розглядався у Москві як прем'єр-міністр Британської Народної Республіки після планованого повалення монархії.

У другій половині минулого століття найважливішим агентом впливу СРСР на американському напрямку, безумовно, був Філіп Ейджі. Озлоблений тим, що його звільнили з ЦРУ за пияцтво та фінансові скандали, колишній розвідник ініціативно встановив у 1973 р. контакт з резидентурою КДБ у Мексиці. Він

запропонував так багато інформації про ЦРУ, що місцевий резидент прийняв його за провокатора і вигнав з приміщення посольства. Тоді Філіп Ейджі звернувся до Головного управління розвідки (ГУР) Куби, де йому повірили. Отриманою інформацією, яка виявилась дуже цінною, кубинці поділилися з радянськими колегами. Тодішній начальник Управління зовнішньої контррозвідки ПГУ КДБ Олег Калугін пригадував, що коли він читав «одкровення» ображеного на своїх роботодавців співробітника ЦРУ, то проклинав на чому світ стоїть тих офіцерів, які прогавили такий «клад»⁹.

⁹ Oleg Kalugin. Spymaster: My 32 Years in Intelligence and Espionage Against the West. – London: Smith Gryphon, 1994.

Філіп Ейджі був справжнім пропагандистським кладом. У 1975 р. він опублікував книгу мемуарів під назвою «Всередині компанії: щоденник ЦРУ», в якій розкрив дані на майже 250 кадрових співробітників та агентів розвідки, зазначивши, що «ЦРУ та організації, які воно підтримувало, знищили життя або спричинили смерть мільйонів людей у всьому світі». Філіп Ейджі не приховував того, що написав свої спогади за допомогою кубинської спецслужби, а під час роботи над ними контактував і з КДБ. Книга, написана в Лондоні, стала бестселером, і тижневик «Economist» рекомендував її прочитати. На радість Москви британська влада вирішила вислати автора з країни, що спричинило лавину петицій, демонстрацій та мітингів протестів, організованих (не без підказки резидентури КДБ) лівими політичними силами. Одночасно КДБ організував широку кампанію підтримки Філіпа Ейджі в Італії, Франції, Іспанії, Португалії, Нідерландах, Фінляндії, Норвегії та Мексиці.

У 1978 р. Філіп Ейджі, у співпраці з ГУР Куби та КДБ, почав видавати інформаційний бюлетень «Темні операції», метою якого було демаскування діяльності та персоналу ЦРУ. Перший випуск розповсюдили під час XI Всесвітнього фестивалю молоді та студентів у Гавані. Крім того, Філіп Ейджі пре-

зентував свою нову книгу «Брудна робота: ЦРУ у Західній Європі», в якій він розкрив імена та біографічні дані на майже 700 співробітників цієї розвідслужби. Всього ж Філіп Ейджі оприлюднив інформацію стосовно близько 2000 співробітників ЦРУ, що, за висновком Комітету у справах розвідки Сенату США, дуже негативно вплинуло на настрої громадян іноземних країн. На початку 1980-х рр. «одкровення» Філіпа Ейджі втратили актуальність, і він перестав бути фаворитом європейських лівих салонів. Трохи пізніше про нього також забули і в Латинській Америці, де він якийсь час був кумиром лівої молоді¹⁰.

У Франції важливим радянським агентом впливу був П'єр-Шарль Пате, син відомого кінопродюсера. Він був завербований в 1959 р. і отримав псевдонім «Печерін», пізніше змінений на «Масон». У 1961 р. П'єр-Шарль Пате заснував прес-агентство «Центр наукової, економічної та політичної інформації». До 1967 р. КДБ платив йому 6000 франків щомісяця на видання бюлетеня, який розповсюджувався шляхом передплати, та безкоштовно надсилався впливовим представникам політичних, економічних та медійних кіл. цьому бюлетені П'єр-Шарль Пате, від-

10 Christopher Andrew, Vasili Mitrokhin. The Mitrokhin Archive: The KGB in Europe and the West. – Eastbourne: Gardners Books, 2000.

повідно до отриманих рекомендацій, делікатно представляв політичну лінію Кремля. У 1976 р., за фінансової підтримки КДБ, він почав видавати двотижневик «Синтез», присвячений міжнародним відносинам, військовим, науковим і економічним проблемам. Невеликий за обсягом (8 аркушів) бюлетень зазвичай містив від 3 до 5 статей і поширювався шляхом передплати. На піку популярності він мав майже 500 передплатників: 139 сенаторів, 299 депутатів, 41 журналіст, 14 послів і лише 7 приватних осіб. За посередництвом агента впливу та його видань, КДБ вдавалося доводити зміст інспірованих Москвою матеріалів до 70 % членів Національних зборів і 47 % членів Сенату. До цього треба додати діяльність П'єр-Шарля Пате у столичних політичних салонах, двері яких завжди були відкриті для сина корифея французького кінематографа та родича міністрів і президента автоконцерну «Рено»¹¹. Недарма П'єр-Шарль Пате отримав мільйон франків від КДБ. Затримали його на гарячому 5 липня 1979 р. під час передачі чергового «гонорару» та інструкцій від офіцера паризької резидентури Ігоря Сахаровського (сина колишнього начальника ПГУ КДБ). За радян-

ським «дипломатом» вела спостереження місцева контррозвідка, але зовсім в іншій справі. Ігор Сахаровський, не виявивши нічого підозрілого, вийшов на місце явки з агентом і привів туди небажаний «хвіст»¹².

В архівах російської розвідки зберігається агентурна справа впливового журналіста під псевдонімом «Андре», який мав доступ до французького президента, прем'єр-міністра та міністра закордонних справ. Паризька резидентура доповідала, що через нього до провідних політиків доводиться «тенденційна інформація», розрахована на погіршення відносин між Парижем і Вашингтоном. Довголітнім радянським агентом впливу у Франції був журналіст під псевдонімом «Брок». Завербований ще у 1946 р., він служив Москві багато років. За цей час у нього змінилося понад десять кураторів з резидентури. У середині 1970-х рр. КДБ виплачував цьому агенту 100 тисяч франків на рік¹³.

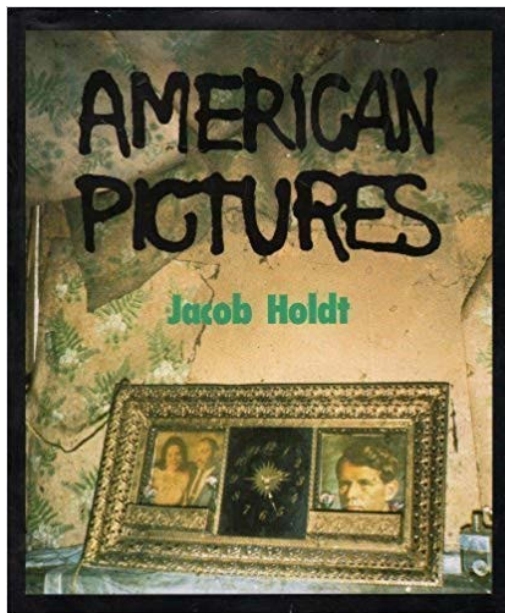
Високопоставленим, хоча й нетиповим агентом впливу у ФРН був Гюнтер Гійом. Нетиповим, тому що він був кадровим офіцером східнонімецької розвідки, якому вдалося стати довіреним секретарем і пра-

11 Richard H. Schultz, Roy Godson. *Dezinformatsia: The Strategy of Soviet Disinformation*. – New York: Berkley Books, 1986.

12 Christopher Andrew, Vasili Mitrokhin. *The Mitrokhin Archive: The KGB in Europe and the West*. – Eastbourne: Gardners Books, 2000.

13 Там само.

вою рукою канцлера Віллі Брандта. Гюнтер Гійом працював у двох напрямках. З одного боку, він передавав до «Штазі» секретні документи (які потім потрапляли до КДБ), з іншого, - давав поради главі уряду, згідно з рекомендаціями Східного Берліна та Москви.

Джерело: <https://www.amazon.com/American-Pictures-Personal-Journey-Underclass/dp/8798170201>

Аналогічну роль відігравав у Норвегії впливовий політик Партії праці та прес-секретар МЗС Арне Трехольт, заарештований у 1984 р. Він був завербований у 1960-х рр., і у КДБ терпляче чекали, коли агент підніметься кар'єрною драбиною. Арне Трехольт тактично підтримував людей, які проголошували про-радянські погляди, особливо у де-

батах щодо пропозиції Москви створити у Скандинавії зону, вільну від ядерної зброї¹⁴.

Агентом Служби «А» у Данії був фотограф Джейкоб Хольдт, який спеціалізувався на негативному висвітленні життя у США. На його альбом «American Pictures», що містив сотні фотографій, зроблених в американських міських не-трях, звернули увагу в СРСР. Іноземця залучив до співробітництва резидент КДБ у Копенгагені Микола Грібін (майбутній начальник Академії зовнішньої розвідки РФ), а згаданий альбом радянська розвідка через свої можливості пропагувала по всій Європі¹⁵. Операцію з альбомом датського фотографа у КДБ оцінили як значний успіх, про що навіть надіслали спеціальне повідомлення для Політбюро ЦК КПРС¹⁶.

Іншим дуже ефективним агентом впливу, який діяв у Данії, був Йорген Драгсдаль¹⁷, авторитетний

14 Dennis Kux. Soviet Active Measures and Disinformation: Overview and Assessment // Parameters. Journal of the US Army War College. Vol. XV, № 4.

15 Олег Гордиевский. Следующая остановка – расстрел. - Москва: Центрполиграф, 1999.

16 Christopher Andrew, Oleg Gordievsky. More Instructions from the Centre: Top Secret Files on KGB Global Operations, 1975-1985. – London: Frank Cass, 1992.

17 Danish Journalist Jørgen Dragsdahl was a KGB agent. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dispatchint.com/921/danish-journalist-jorgen-dragsdahl-was-a-kgb-agent>

коментатор з питань безпеки та міжнародних відносин. Він друкувався у журналі «Information» з невеликим тиражем, але впливовому серед представників датської влади. Йоргена Драгсдаля завербував Станіслав Чеботок з копенгагенської резидентури розвідки у середині 1970-х рр. В обмін на гонорари КДБ, журналіст «облачав» у слова та аргументи отримані від свого куратора тези, які відповідали поточним політичним інтересам Москви. За оцінками Олега Гордієвського, Йорген Драгсдаль мав талант і, крім того, володів цікавою інформацією. Його статті не були примітивною пропагандистською нісенітницею, а читачі не були в стані зрозуміти, що за деякими текстами стоїть КДБ¹⁸.

У Японії радянськими агентами впливу були головний редактор консервативної газети «Sankei Shinbun» та кілька провідних політиків Соціалістичної партії. Їх розшифрував співробітник токійської резидентури майор КДБ Станіслав Левченко, який у 1979 р. втік до США, «вибравши свободу»¹⁹.

Оцінювати результативність агентури впливу дуже складно. За

словами Олега Гордієвського, резидентури КДБ часто «приписували» свою причетність до майже кожної критики на адресу США, яка з'являлась у західноєвропейських ЗМІ. Коментуючи діяльність агентів впливу під час наради керівних співробітників КДБ у лютому 1984 р., тодішній начальник ПГУ Володимир Крючков обмежився обережним твердженням, що «виконано значну роботу» проти «мілітаристських планів американської адміністрації»²⁰.

Більш високі оцінки радянським «активним заходам» давали західні політики. Спонсорована КДБ кампанія пацифістів, націлена проти США і НАТО, президент Франції Франсуа Міттеран охарактеризував як «ракети – на Сході, але мирні протести на Заході». Проте ця успішна кампанія стала «лебединою піснею» Служби «А» ПГУ: наприкінці 1980-х рр. західні контррозвідки та ЗМІ все ефективніше демаскували радянські маніпуляції, а міжнародні організації, створені Москвою, швидко втратили довіру. У 1989 р. Всесвітня рада миру змушена була визнати, що 90 % її бюджету надходить від СРСР. Наступного року Володимир Крючков, який вже став Головою КДБ, безпорадно визнав в одному

18 Soviet Active Measures in the «Post-Cold War» Era 1988-1991 // United States Information Agency, June 1992.

19 «Чекисты», которые стали предателями Родины. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://the-criminal.ru/chekisty-kotorye-stali-predatelyami-rodiny/>

20 Christopher Andrew, Oleg Gordievsky. Instructions from the Centre: Top Secret Files on KGB Foreign Operations, 1975-1985. – London: Hodder & Stoughton, 1991.

зі службових наказів, що резиденти розвідки у країнах Заходу мають дуже обмежений доступ до ЗМІ²¹.

Виявити агента впливу настільки ж важко, як і оцінити його ефективність. До інформації про цю категорію агентури має доступ дуже обмежене коло осіб у розвідці, а їхня діяльність ґрунтується на тотальній секретності. Робота з такими агентами, особливо тими, хто обіймає високі посади в політичній ієрархії, найчастіше проводиться усно, без документування. В оперативних матеріалах під одним псевдонімом може проходити ціла група людей або організація. Установочні дані на агента впливу сюди не вносяться²². За таких умов агентура впливу найчастіше може бути деконспірована лише офіцерами розвідки, які зрадили і перейшли на бік противника. У ПГУ КДБ говорилося, що кожен великий розвідувальний успіх веде до поразки²³.

Високий рівень засекреченості агентів впливу робить практично неможливим доведення у суді фак-

ту їх роботи на іноземну державу. Одним із принципів демократії є право висловлювати власні погляди. Агент впливу не викрадає таємних документів із сейфів, і його майже неможливо зловити на гарячому. Найчастіше він особисто не контактує зі своїм куратором і не отримує від нього інструкцій, завдань або винагороди. Агент не бере участі у тайникових операціях, не залишає мікрофільмів та інших розвідувальних матеріалів. Він офіційно ходить на відкриті семінари або наукові конференції, читає лекції в університетах, іноземні видавництва друкують його книги. Агент впливу відкрито зустрічається з політиками, людьми зі світу економіки і науки. Зібрані «враження», доповнені «власними думками», публікуються у ЗМІ, поширюються в «політичних салонах», або під час зустрічей з керівниками власної країни. Формально він не робить нічого незаконного. Тому П'єр-Шарль Пате залишається єдиним засудженим агентом впливу. Інші, наприклад, Гюнтер Гіюм чи Арне Трехольт, були притягнені до кримінальної відповідальності, оскільки паралельно займалися «класичною» розвідувальною діяльністю.

Крім того, агент впливу діє опосередковано (це не він приймає рішення, а політик, якому він радить). Тому такого агента важко викрити та нейтралізувати, нато-

21 Christopher Andrew, Vasili Mitrokhin. The Mitrokhin Archive: The KGB in Europe and the West. – Eastbourne: Gardners Books, 2000.

22 Ryszard Świątek. Agentura wpływu: Najniebezpieczniejsza broń mocarstw. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archiwum.rp.pl/artykul/77065-Najniebezpieczniejsza-bron-mocarstw.html>

23 David A. Vise. The Bureau and the Mole. - New York: Atlantic Monthly Press, New York, 2002.

мість його роботодавцям відносно легко організувати його захист через петиції, парламентські запити, висловлення підтримки з боку відомих діячів чи ЗМІ під гаслом «Захистити визнаного авторитета від дискримінації!». І якщо «медіа-гасл» не принесе очікуваних результатів, можна організувати демонстрацію протесту, учасники якої з радістю будуть викрикувати вимоги, «підсунуті» іншими агентами впливу. Кількість та структура комбінації, в основному, залежить від ступеня наївності суспільства, на яке намагаються впливати розвідувальні служби через свою агентуру.

Однак існують межі такого впливу на суспільну свідомість. На рівні держави її від деструктивних зовнішніх дій має захищати контррозвідка. Проблема полягає в тому, що контррозвідувальні служби традиційно націлені на боротьбу з «класичною» розвідкою, а не на нейтралізацію спроб контролю з боку противника над громадською думкою своєї країни. Додатковою складністю є делікатність ситуації. Ігнорування агентури впливу заохочує її до подальших дій, але надто жорстка реакція відразу викличе обвинувачення у схильності до автократії та придушення свободи

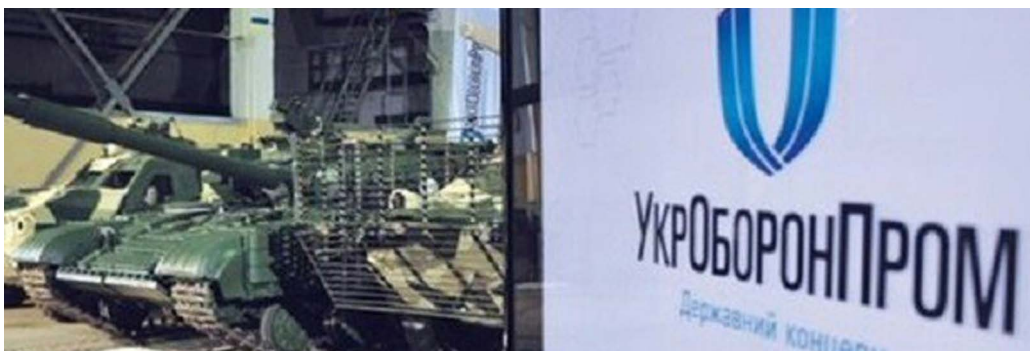
слова. Найбільш ефективною формою захисту держави від діяльності агентів впливу є послідовне та системне демаскування будь-якої виявленої маніпуляції та забезпечення громадянам постійного доступу до достовірної інформації²⁴.

Контроль над свідомістю цілих соціальних груп за допомогою агентури впливу потребує часу, який можна використовувати для протидії. Відповіддю на такі дії повинна бути «гра у відкрити», тобто максимум правди, що подається урівноваженим способом, без звинувачень або навішування ярликів. Найбільш ефективною формою захисту громадян від діяльності агентів впливу є усвідомлення ними того, що вони є об'єктом маніпулювання з боку суб'єкта зовнішнього контролю. Коли нація наближається до так званої «точки неповернення», проблема полягає вже не стільки в екстремістській меншості, скільки в апатичній більшості, яка дозволяє, щоб нею управляли, промивали мозок і змушували повірити в те, що виходу немає²⁵.

24 Dennis Kux. Soviet Active Measures and Disinformation: Overview and Assessment // Parameters. Journal of the US Army War College. Vol. XV, № 4.

25 Richard Deacon. The British Connection. - London: Hamish Hamilton, 1979.

Приватизація оборонки. Національні особливості

*Віктор Плахута,
консультант Комітету Верховної Ради України
з питань національної безпеки і оборони*

***Все це потрібно в першу чергу для
забезпечення військових формувань
України необхідними сучасними
зразками озброєння та техніки***

Групою юристів та експертів розроблено Проект Закону України «Про особливості перетворення державних унітарних комерційних підприємств оборонно-промислового комплексу в акціонерні товариства та їх приватизації», який врегульовує питання корпоратизації, приватизації та розпорядження майном підприємств оборонно-промислового комплексу.

Чому це важливо

Україні потрібно забезпечити трансформацію оборонно-промислового комплексу країни, забезпечити нарощування обсягів випуску продукції, створення необхідних умов для ефективного використан-

ня накопиченого науково-технічного та виробничого потенціалу оборонної промисловості, просування на світовому ринку вітчизняних зразків озброєння, військової та спеціальної техніки та розширення військово-технічного співробітництва, залучення іноземних інвестицій в Україну. Все це потрібно в першу чергу для забезпечення військових формувань України необхідними сучасними зразками озброєння та техніки.

Впродовж 27 років з моменту здобуття Україною незалежності оборонно-промисловий комплекс (ОПК) країни набув форми пострадянської моделі, ознаками якої є неналежне реагування на виклики

та нездатність задовольняти потреби сил оборони України, високий рівень залежності від бюджетного фінансування, недостатня прозорість та недостатня фінансова та виконавча відповідальність. Сьогодні велика кількість підприємств знаходяться в державній власності, та залежить від субсидій з державного бюджету.

Розвиток даного сектору ускладнений через військово-політичну та економічну ситуацію, що виникла внаслідок збройної агресії Російської Федерації (далі - РФ) проти України, тимчасовою окупацією РФ частини суверенної території України - існує потенційна загроза ескалації конфлікту та відкритого збройного протистояння між РФ та Україною.

Традиційні підходи та застарілі практики ведення бізнесу в оборонно-промисловому комплексі України створили непрозору систему та призвели до системної корупції, а також не змогли у повній мірі задовольнити потреби сил безпеки та оборони України.

При цьому, проблемою вітчизняного оборонно-промислового комплексу є те, що він не здатен забезпечити значну частину потреб військових формувань, причому в найважливішій номенклатурі озброєння, військової та спеціальної техніки, послуг оборонного призначення у зв'язку з тим, що Україна ніколи не виробляла й не

виробляє бойових літаків, комплексів протиповітряної оборони, корабельного озброєння, бойових вертольотів тощо.

Курс України на євроатлантичну інтеграцію ставить амбітні цілі перед українським ОПК. Згідно положень угоди про коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» реформа управління державною власністю передбачає обов'язкову корпоратизацію усіх державних підприємств.

Керівні планові документи, що визначають необхідність прийняття Проекту ЗУ

Відповідно до змісту Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 442-р, та завдань та заходів Державної цільової програми реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу на період до 2021 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 року № 366-6 передбачається проведення структурної перебудови та забезпечення розвитку інституційної спроможності оборонно-промислового комплексу шляхом:

- оптимізації системи державного управління за рахунок забезпечення невід'ємності політики управління підприємствами від державної політики розвитку

оборонно-промислового комплексу;

- визначення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну військово-промислову політику;
- оптимізації управління активами підприємств оновлення виробничих фондів, збільшення темпів та обсягів виробництва;
- впровадження принципів самокупності та забезпечення доступу до оборонних проектів широкого кола українських суб'єктів господарювання всіх форм власності;
- зняття заборони на створення спільних підприємств та провадження спільної діяльності, залучення іноземного капіталу в розвиток виробничих потужностей українських підприємств, удосконалення системи державно-приватного партнерства;
- проведення корпоратизації та запровадження моделі корпоративного управління підприємствами;
- створення на підприємствах оборонно-промислового комплексу незалежних наглядових рад відповідно до принципів Організації економічного співробітництва та розвитку.

Зокрема, проведення корпоратизації та перетворення державних підприємств на публічні акціонерні товариства дозволить:

- визначити вартість підприємства, як бізнес-утворення (наразі лише приблизно відома тільки вартість активів),
- усуне законодавчі обмеження на участь підприємства у проєктах державно-приватного партнерства, одночасно забезпечивши реальні механізми захисту інтересів інвесторів,
- відкриє можливості до системної реструктуризації підприємства,
- дозволить створити прозору структуру управління, наглядової ради, встановити єдині загальноприйняті правила, в тому числі, для міжнародних інвесторів.

Оскільки юридично-правова форма – Публічне акціонерне товариство значно гнучкіша, та менш бюрократизована ніж державне підприємство, підприємства зможуть швидше адаптуватись до вимог європейських стандартів в зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також до стандартів НАТО.

Очілюючи країни визнають, що «держава – поганий власник і поганий менеджер; управління держпідприємствами завжди було джерелом корупції». Але при цьому влада заявляє, що «було б безвідповідально, коли йде війна, приватизувати підприємства, які забезпечують обороноздатність держави. Приватизація не стосується обо-

ронно-промислового комплексу...» <https://interfax.com.ua/news/economic/527170.html>

Відповідно до звіту RAND Corporation “Security Sector Reform in Ukraine” («Реформа безпекового сектору в Україні» – https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1475-1/RAND_RR1475-1.pdf), Україні рекомендовано трансформувати державні підприємства оборонно-промислового комплексу (в першу чергу підприємств-учасників ДК «Укроборонпрм») в публічні компанії (публічні акціонерні товариства). Вони повинні мати ради директорів, публікувати річні звіти, в тому числі про аудит. А після ретельного огляду (огляд оборонно-промислового комплексу відповідно до ЗУ «Про національну безпеку України») уряду необхідно вирішити, які підприємства слід приватизувати, ліквідувати чи зберегти у власності та під контролем держави.

Цілі та завдання прийняття Проекту ЗУ

Проект Закону визначає особливості правового, економічного та організаційного регулювання перетворення державних унітарних комерційних підприємств оборонно-промислового комплексу в акціонерні товариства, особливості приватизації об’єктів державної власності в оборонно-промисловому комплексі, особливості управ-

ління і розпорядження їх майном, та спрямований на забезпечення економічної безпеки і захисту інтересів держави.

Метою даного Закону є:

- формування передумов для збереження та підвищення конкурентоспроможності товариств оборонно-промислового комплексу на внутрішніх та зовнішніх ринках шляхом залучення обігових коштів на технічне переоснащення, виконання науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт;
- визначення особливостей корпоратизації об’єктів державної власності в оборонно-промисловому комплексі;
- визначення особливостей приватизації об’єктів державної власності в оборонно-промисловому комплексі;
- залучення стратегічних інвесторів з урахуванням особливостей, визначених цим Законом;
- впровадження корпоративні моделі управління об’єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі на основі стандартів Організації Європейського Співробітництва та Розвитку;
- підвищення ефективності функціонування об’єктів державної власності в оборонно-промисловому комплексі,
- розвиток та подальше зростання в Україні виробництва

озброєння, військової та спеціальної техніки, ефективного використання накопиченого науково-технічного та виробничого потенціалу, підвищення позицій на світовому ринку озброєння, військової та спеціальної техніки.

Загальна характеристика та основні положення Проекту ЗУ

Проектом Закону визначено особливості утворення і функціонування публічних акціонерних товариств в оборонно-промисловому комплексі. Зокрема, перетворення державного підприємства у публічне акціонерне товариство здійснюється відповідно до затвердженого уповноваженим суб'єктом управління бізнес-плану розвитку з визначенням етапів, строків, джерел фінансування, очікуваних результатів, а також прогнозу надходжень до державного бюджету та відомостей про соціальні результати перетворення підприємства (кількість збережених або новостворених робочих місць, покращення умов праці тощо).

При перетворенні підприємств передбачається подання уповноваженим суб'єктом управління підприємством ОПК до Кабінету Міністрів України пропозицій щодо перетворення підприємства, до яких додаються:

- обґрунтування доцільності перетворення підприємства;

- відомості про очікувані наслідки перетворення підприємства;
- бізнес-план розвитку утвореного товариства з визначенням етапів, строків, джерел фінансування, очікуваних результатів;
- прогноз надходжень до державного бюджету;
- відомості про соціальні результати перетворення підприємства (кількість збережених або новостворених робочих місць, покращення умов праці);
- відомості про вартість майнового комплексу підприємства за даними бухгалтерського обліку, вартість відповідної земельної ділянки та її розмір;
- відомості про реєстрацію прав власності або користування будинками, спорудами і земельними ділянками підприємства;
- перелік майна, інших активів та земельних ділянок (із зазначенням розміру, цілей призначення, шляхів їх подальшого використання);
- фінансово-господарські показники роботи підприємства за останні три роки.

Під час перетворення підприємств ОПК забороняється вилучення майна, коштів, майнових прав, які знаходяться на обліку підприємства на дату прийняття рішення про його перетворення. Також забороняється вилучення або ліквідація структурних та відом-

Визначено обмеження щодо розпорядження майном товариств, а саме: майно, що становить матеріальну основу суверенітету України, в тому числі аеродроми та аеродромні об'єкти (злітно-посадкові смуги, руліжні доріжки, перони, системи посадки, наземні засоби зв'язку, навігації, спостереження, інші елементи аеродромів, що забезпечують безпеку польотів) не підлягає приватизації, є державною власністю та закріплюються за товариствами на праві господарського відання

кремлених структурних підрозділів підприємства, а також об'єктів соціально-побутового призначення підприємства, які на момент прийняття рішення про його перетворення входили до структури підприємства. Зазначені структурні та відокремлені структурні підрозділи підприємства перетворюються у складі підприємства без зміни профілю їх діяльності у складі товариства.

Визначено соціальні гарантії працівників підприємств - товариство повністю відповідає за зобов'язаннями, які передбачені колективними угодами, укладеними з трудовими колективами підприємств ОПК, до укладення нової відповідної угоди.

Передбачено обмеження обігу та відчуження акцій товариства: у державній власності перебуває 100 відсотків акцій товариства, які забороняється відчужувати, передавати в управління, заставу, використовувати для формування статутного (складеного) капіталу суб'єктів господарювання та вчиняти щодо них інші правочини, наслідком яких може бути їх відчуження з державної власності, крім випадків, визначених цим Законом.

Визначено обмеження щодо розпорядження майном товариств, а саме: майно, що становить матеріальну основу суверенітету України, в тому числі аеродроми та аеродромні об'єкти (злітно-посадкові

смуги, руліжні доріжки, перони, системи посадки, наземні засоби зв'язку, навігації, спостереження, інші елементи аеродромів, що забезпечують безпеку польотів) не підлягає приватизації, є державною власністю та закріплюються за товариствами на праві господарського відання. Перелік, порядок списання, відчуження, передачі в користування, оренду, концесію такого майна, розпорядження іншим майном, внесеним до статутного капіталу товариства, та майном, набутих товариством, визначається Кабінетом Міністрів України.

Проектом Закону визначено особливі умови приватизації публічних акціонерних товариств в оборонно-промисловому комплексі, а саме:

- заборона репрофілювання;
- закріплення у державній власності пакета акцій у розмірі 50 відсотків статутного капіталу товариства плюс одна акція на строк не менш ніж 5 років;
- приватизація товариства виключно шляхом проведення інвестиційного конкурсу;
- продаж пакета акцій у розмірі не менше 25 відсотків статутного капіталу товариства плюс одна акція за результатами інвестиційного конкурсу;
- збереження до та під час приватизації цілісного майнового комплексу товариства;

Проектом Закону передбачено утворення державної комісії при Кабінеті Міністрів України щодо забезпечення контролю за управлінням і приватизацією об'єктів, підприємств та організацій оборонно-промислового комплексу, контролю за здійсненням іноземних інвестицій в підприємства і організації оборонно-промислового комплексу.

- обов'язкового взяття покупцем (інвестором) на себе інвестиційних зобов'язань щодо товариства (зокрема, щодо модернізації виробничої бази товариства та/або фінансування розвитку виробничих проєктів товариства);
- забезпечення соціальних гарантій прав працівників товариства, надання пільг працівникам товариства при приватизації та інш.

Рішення про приватизацію товариства приймається Кабінетом Міністрів України на підставі мотивованого клопотання центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну військово-промислову політику, погодженого з Фондом державного майна України з поданням документів обґрунтування доцільності приватизації.

Проектом Закону передбачено утворення державної комісії при Кабінеті Міністрів України щодо забезпечення контролю за управлінням і приватизацією об'єктів, підприємств та організацій оборонно-промислового комплексу, контролю за здійсненням іноземних інвестицій в підприємства і організації оборонно-промислового комплексу.

Проектом Закону передбачено необхідність розроблення та внесення на розгляд Верховної Ради України проекту Закону про порядок здійснення іноземних інвестицій у господарські товариства, що мають стратегічне значення для забезпечення оборони країни і безпеки держави.

Також передбачено розроблення та внесення на розгляд Верховної Ради України змін до Закону України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 37, ст.332) щодо вилучення із переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, підприємства-учасників Державного концерну «Укроборонпром» та інших підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності, та включення частини таких підприємств до переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, але можуть бути корпоративізовані.

З Проектом Закону можливо ознайомитись за посиланням: <https://www.slideshare.net/ViktorPlakhuta/190111dlcorpprivatizationoe cd-v4-pdf>

Итоги выполнения гособоронзаказа России 2018 года: почти как всегда

*Юрий Бараш,
член Экспертного Совета ЦИАКР*

18 декабря 2018 г в Москве под руководством президента Путина прошло расширенное заседание коллегии министерства обороны (МО) России, в её работе приняли участие главнокомандующие видами и командующие родами войск, руководители центральных органов военного управления, командный состав военных округов (ВО), флотов, объединений и отдельных соединений Вооружённых Сил (ВС) России.

Сначала В. Путин дал оценку ходу военного строительства и деятельности ВС в 2018 г, определил основные направления их дальнейшего развития.

Затем с докладом на заседании коллегии выступил министр оборо-

ны С. Шойгу. Он отметил, что 2018 г отмечен дальнейшим осложнением военно-политической обстановки в мире. Продолжается наращивание военного потенциала США и НАТО. «Мы внимательно отслеживаем обстановку. Ни одно мероприятие военной деятельности иностранных государств не осталось без внимания. Результаты каждого из них проанализированы и учтены в боевой учебе войск», – подчеркнул министр, заверив, что «современные, мобильные, компактные и боеспособные ВС России без увеличения их численности и наращивания военного бюджета готова противостоять существующим и перспективным угрозам».

Подводя и анализируя основные итоги деятельности ВС в 2018 г, С. Шойгу выделил ряд ключевых направлений в работе МО.

Планово реализуется программа по комплектованию ВС контрактниками. К исходу 2025 г их количество достигнет 475,6 тыс. чел., при этом до 220 тыс. будет снижена потребность в призывниках (см. табл.1).

Шойгу подчеркнул, что поручение президента по подтверждению возможности залповых пусков с ракетных подлодок стратегического назначения и ракетноносцев Ту-160 выполнено. В мае 2018 г ракетный подводный крейсер стратегического назначения «Юрий Долгорукий» впервые осуществил успешный залповый пуск 4-х баллистических ракет «Булава»

Таблица 1

Число, тыс. чел.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2025
Контрактники	225	295,2	352,2	384	384	393,8	475,6
Призывники	278	272,8	267,4	267	240	228,4	220
Всего	503	568	619,6	651	624	622,2	695,6

Офицерский корпус ВС укомплектован подготовленными профессиональными кадрами. Все командующие войсками ВО, общевойсковых армий (ОА), армий ВВС и ПВО, командиры дивизий, а также 96% командиров общевойсковых бригад и полков имеют боевой опыт.

Стратегические ядерные силы (СЯС) поддерживаются на уровне, позволяющем гарантированно осуществлять ядерное сдерживание. Задача, поставленная в 2017 г о выходе СЯС на уровень современности 82%, выполнена. В 2018 г заступил на дежурство очередной ракетный полк, оснащенный подвижным грунтовым ракетным комплексом (ПГРК) «Ярс». Авиационные СЯС пополнены модернизированными самолетами – 1 Ту-160 и 4 Ту-95МС.

по полигону Кура. В ноябре модернизированным стратегическим ракетноносцем Ту-160 успешно выполнен пуск 12 крылатых ракет Х-101 по полигону Пембой.

Министр пояснил, что в противовес развертыванию США глобальной системы ПРО, ВС России наращивают свой ударный потенциал. На опытно-боевом дежурстве находится высокоточный гиперзвуковой авиационный ракетный комплекс «Кинжал». Им выполнено 89 полетов на патрулирование в акватории Черного и Каспийского морей. С 1 декабря 2018 г на опытно-боевое дежурство заступили установки боевого лазерного комплекса «Пересвет». Успешно проведены бросковые испытания тяжелой МБР комплекса «Сармат». В 2019 г заступит на

дежурство 1-й ракетный полк, вооруженный ракетным комплексом с планирующим крылатым блоком «Авангард». «Все эти средства обеспечат гарантированное преодоление самых современных систем ПРО», – заявил Шойгу. Он также сообщил, что начаты испытания головной подлодки пр. «Борей-А», отличающейся повышенной скрытностью и надежностью по сравнению с аналогами.

Шойгу отметил, что задача по повышению уровня современного вооружения в сухопутных войсках (СВ) в 2018 г перевыполнена на 2,3%. Данный показатель доведен до 48,3%. В войска поступило 2200 новых и модернизированных образцов вооружения. Сформировано 10 соединений и частей.

В интересах воздушно-космических сил (ВКС) в 2018 г поставлено 126 современных самолетов и вертолетов, 9 космических аппаратов, 120 ед. техники ПВО. Доля современного вооружения в ВВС достигла 64%, а в целом в ВКС доведена до планового показателя 2018 г – 74%.

Оснащение ВМФ новым вооружением превысило плановые показатели и составляют 62,3%. В боевой состав принято 14 кораблей и боевых катеров, а также 11 судов обеспечения, 4 береговых ракетных комплекса «Бал» и «Бастион».

В 2018 г в ВДВ поставлено св. 300 основных образцов ВВТ и бо-

лее 11000 комплектов средств десантирования личного состава, вооружения и грузов. Доля современного вооружения и техники в ВДВ составила плановые 63,7%.

Завершается создание беспилотных разведывательно-ударных комплексов средней дальности. С 2019 г они начнут поступать на вооружение. Ежегодно в рамках выполнения государственного оборонного заказа (ГОЗ) войска получают св. 300 летательных аппаратов малой дальности и ближнего действия. Их число в ВС превысило 2100 ед.

Особое внимание Шойгу уделил АСУ ВС, которая совершенствуется в приоритетном порядке. В целях сбалансированного развития всех ее компонентов реализуется Комплексная целевая программа. Она позволила впервые создавать все элементы перспективной АСУ на российской программно-аппаратной платформе. За счет поставок в 2018 г в ВС более 31 тыс. ед. техники связи уровень оснащенности современными средствами управления повысился в войсках до планового показателя 66%.

«В целом все мероприятия, предусмотренные планом деятельности МО и ГОЗ 2018 г, выполнены», – подчеркнул Шойгу, добавив, что по некоторым номенклатурам вооружения, таким, как самолеты и вертолеты, наблюдается выход на плановые показатели.

Наметившемуся в последнее время повышению эффективности исполнения ГОЗ во многом способствовала единая информационная система расчетов по ГОЗ, в рамках которой в 2018 г разработана и внедрена методика ведения раздельного учета финансово-хозяйственной деятельности. Она позволяет принимать и обрабатывать отчетность организаций – исполнителей ГОЗ раздельно по государственным заданиям и по иной хозяйственной деятельности. Проведенный комплекс мероприятий позволит осуществлять мониторинг ценообразования поставляемой по ГОЗ продукции.

Касаясь реальных возможностей войск решать задачи по предназначению, Шойгу отметил, что они подтверждены в ходе шести внезапных комплексных проверок боевой готовности с участием всех военных округов, видов и родов войск ВС (см. табл. 2).

Самым масштабным мероприятием подготовки войск за всю исто-

рию современной России стали маневры «Восток-2018». Они прошли в международном формате с привлечением воинских формирований НОАК и ВС Монголии. По численности войск, количеству ВВТ данное мероприятие сопоставимо с маневрами «Запад-81», а по территориальному размаху и масштабности перегруппировок такие мероприятия не проводились даже в советское время. В 2018 г ВМФ впервые проведено крупное военно-морское учение в восточной части Средиземного моря. Группировка из 28 боевых кораблей и судов, а также 36 летательных аппаратов морской авиации показала способность эффективно выполнять поставленные задачи по защите национальных интересов России в Средиземном море. Возрос уровень полевой, воздушной и морской выучки личного состава. Всего за год в ВС было проведено свыше 18 тыс. учений и тренировок различного уровня. На 16% по-

Таблица 2

Внезапная проверка	Дата проверки
Органов военного управления войск (сил) Южного военного округа (ВО)	6-9.февраля
Командования подводных сил и Объединённого командования войск и сил Тихоокеанского флота	20-22 февраля
Органов военного управления Центрального и Восточного ВО	20-23 марта
Соединений и частей РВСН	25-29 марта
Органов военного управления Центрального и Восточного ВО, ОСК Северный флот	13-16 августа
Органов военного управления войск (сил) Центрального и Восточного ВО, части сил Южного ВО, ВДВ, ДА, и ВТА	20-25 августа

высилась интенсивность межвидовой подготовки, на 20% – количество двусторонних учений.

Министр напомнил, что в декабре 2017 г завершена операция ВС России в Сирии и 96% ее территории освобождено от террористических группировок. Завершен вывод основной группировки ВС РФ из Сирии. На территорию России выведены ВВТ, не входящие в состав российских баз в Хмеймиме и Тартусе. Численность группировки сокращена и доведена до штата, достаточного для выполнения задач. На постоянной основе в Сирии функционируют авиагруппа ВКС России на аэродроме Хмеймим и пункт МТО ВМФ в Тартусе. Их численность сопоставима с российскими военными базами, функционирующими в Киргизии, Таджикистане и Армении. Кроме того, задачи выполняют военные советники, силы специальных операций, военнослужащие Центра по примирению враждующих сторон и военная полиция. Полеты авиации сокращены до 2-4 вылетов в неделю, в основном для доразведки обстановки. Важнейшим результатом, достигнутым весной-летом 2018 г, стал переход под контроль сирийского правительства практически без применения силы пригородов Дамаска, северных районов провинции Хомс, а также провинций Эс-Сувейда, Деръя и Эль-Кунейтра.

«Полученный в Сирии боевой опыт обобщается и внедряется в учебный процесс ВУЗов», – подчеркнул министр. Завершен переход на электронные носители информации во всех военных учебных заведениях. А это 12 тыс. электронных учебных пособий. В результате внедрения современных форм обучения повышается уровень подготовки курсантов. Министр заявил, что «в этом году завершено восстановление системы военного образования, что позволило ВУзам МО провести полноценный выпуск». В ВС направлено более 12 тыс. офицеров. Все выпускники назначены на воинские должности в соответствии со специальностями, за каждым закреплен опытный наставник.

Повышается престиж военного образования среди молодежи. Конкурс в военные ВУЗы в 2018 г доходил до 8 человек, а в некоторых – до 20 человек на место. Слушатели 81 государства обучаются в вузах МО. Осуществляется военная подготовка 60 тыс. студентов в 93 учебных центрах без отрыва от учебы. Активно развивается учебно-материальная база доВУЗовских учебных организаций.

Инновационные подходы также реализуются в программе «Эффективная армия». «За 5 лет мы вышли на покрытие дефицита базовых показателей по статьям МТО и коммунального обеспечения в услови-

ях повышения цен на эти услуги», – подчеркнул Шойгу. При этом в рамках проведенных мероприятий МО не запрашивает дополнительных средств на увеличение военных расходов.

Ежегодный эффект от работы восстановленных войсковых ремонтных органов насчитывает до 1 млрд. руб. экономии бюджетных средств.

Восстановленные на арсеналах ремонтные цеха в 2018 г вернули в строй 550 тыс. ракет и боеприпасов. Их закупка обошлась бы бюджету в 63 млрд. руб.

С 2016 г закуплено и поставлено на арсеналы до 590 тыс. штук новой укупорки. Это позволило сэкономить 1,4 млрд. руб.

Установка в столовых воинских частей 730 систем контроля, управления доступом и заказа питания дала экономический эффект до 3 млрд. руб. Оборудование всех военных городков 111000 приборов учета коммунальных ресурсов позволило сэкономить 5,3 млрд. руб. Сейчас с компанией «НОВАТЕК» разрабатывается проект по переводу двух котельных в Мурманской обл. на сжиженный природный газ. По его результатам будет разработана программа по переоборудованию на газ всех котельных, работающих на дизельном топливе и мазуте. Экономический эффект с 1 котельной составит 10-12 млн. руб. ежегодно.

Для сокращения расходов МО на содержание имущества, не используемого ВС, осуществляется его передача в собственность субъектов РФ. С 2013 г передано 3210 домов, 8144 объекта жилищно-коммунального и газового хозяйства, 1482 объекта социального и 16565 объектов производственного назначения.

Общий экономический эффект составляет 9,3 млрд. руб.

Особое внимание министр уделил вопросам строительства, отметив, что главным результатом изменения функционирования военно-строительного комплекса стало ускорение работ по возведению специальных объектов, жилья и инфраструктуры. Это позволило добиться синхронизации создания инфраструктуры со сроками поступающего в войска ВВТ. В 2018 г завершено строительство, реконструкция и капремонт 3573 зданий и сооружений площадью 3,6 тыс. кв. м. По сравнению с 2017 г темпы строительства увеличены на 6% при тех же объемах финансирования. Это достигается за счет применения типовых и современных технологических проектов. В результате стоимость строительства 1 кв. м объектов МО не превышает 32 тыс. руб., что ниже, чем по стране. На 1 вложенный рубль приходится 1,4 рубля вводимых фондов.

Завершается основная часть работ по реконструкции аэродром-

ной сети. На 19 аэродромах уложено более 3,7 млн. кв. м искусственных покрытий летных полей.

Завершается обустройство ракетных бригад, вооруженных ОТРК «Искандер-М». В 2013-2018 годы построено 458 зданий и сооружений для 10 ракетных бригад. Все поставленные в войска ОТРК «Искандер-М» содержатся в нормативных условиях и готовы к применению.

Для совершенствования и оптимизации мест хранения вооружения, ракет и боеприпасов из 580 хранилищ построено 366, в том числе в 2018 г 221. Это позволит разместить в них 218 тыс. т боеприпасов. Строительство хранилищ будет завершено в 2019 г.

Продолжается строительство инфраструктуры под поступающие в РВСН ракетные комплексы «Ярс» подвижного и шахтного базирования. Полностью введены в эксплуатацию боевые стартовые позиции для 6 ракетных полков, а в 7 – оборудованы места для несения боевого дежурства.

В 2018 г начал функционировать 1-й производственно-логистический комплекс (ПЛК) «Нара». На его фонды перемещено до 2000 ед. техники и до 18 тыс. т материальных средств, что позволило расформировать 4 из 27 устаревших баз и складов. В 2019 г начнется строительство еще двух ПЛК в Се-

вастополе и Архангельске за счет привлечения частных инвестиций на условиях концессионных соглашений.

Нефтяными компаниями на аэродромах ВС введены в эксплуатацию 12 топливо-заправочных комплексов, завершается строительство еще на трех. В 2018 г к данному проекту присоединились «Роснефть» и «ЛУКОЙЛ». В 2019 г они приступят к строительству 12 комплексов. Объем инвестиций в этот проект со стороны нефтяных компаний составил до 17 млрд. руб.

В ходе создания инфраструктуры в Арктике построено 20 сооружений для возобновления полетов на аэродроме «Североморск-1». На нем реконструирована ВПП, которая оснащена современными средствами обеспечения полетов. На о-ве Земля Александры завершается строительство 59 зданий и сооружений военного городка для отделения РЛС и пункта наведения авиации. Реконструируется аэродром Темп на о-ве Котельный. Начато строительство блочно-модульного городка в поселке Тикси для размещения подразделений третьей дивизии ПВО Северного флота, формируемой в 2019 г.

ВС завершают ликвидацию экологического ущерба Арктике на территориях размещения войск. С 2015 г экологические подразделения очистили 104 тыс. кв. км. Собрано 18572 т, вывезено 15588 т ме-

таллолома. Осталось очистить 9 тыс. кв. км т.е. до 9% территории.

Относительно решения социальных вопросов военнослужащих и членов их семей, министр сообщил, что в этом направлении проведена конструктивная работа. Ее результатом стало снижение на 97% очереди в дошкольные учреждения и уменьшение на 99% числа семей военнослужащих, нуждающихся в трудоустройстве. В 80 субъектах РФ данные вопросы решены в полном объеме.

В Дагестане, Северной Осетии-Алании и Сахалинской обл. без мест в детских садах остается 202 ребенка. При этом МО передало 467 детских садов в ведение местных органов самоуправления.

Полностью выполнены планы по обеспечению военнослужащих постоянным жильем. За 2018 г его получили 8300 чел., из них 2800 получили квартиры, 5500 – жилищную субсидию. В 5,5 раз увеличены темпы формирования специализированного жилищного фонда. Это позволило нарастить его объемы до 78 тыс. служебных жилых помещений. В 2018 г в данный фонд включено 16500 квартир, а служебным жильем обеспечено 35500 семей военнослужащих.

Продолжается развитие накопительно-ипотечной системы. В 2018 г в нее включено еще 43000 военнослужащих. Это вдвое больше показателей прошлых лет. При

этом св. 64% участников – военнослужащие рядового и сержантского состава, заключившие новые контракты.

Также министр отметил, что благодаря индексации денежного довольствия военнослужащих, его размер поддерживается на уровне оплаты труда работников ведущих отраслей экономики. Предусматривается ежегодная индексация пенсий и денежного довольствия. Завершено создание сети современной военной медицины.

Обобщая итоги 2018 г, Шойгу отметил, что все задачи, определенные на данный период, ВС выполнены. Обеспечены повышение боевых возможностей на 11% и заданный уровень поддержания обороноспособности страны. Отмечается качественный и количественный рост основных показателей по сравнению с 2017 г. В целом оснащенность ВС современным вооружением достигла 61,5%.

В завершение министр обозначил приоритетные задачи на 2019 г.

В РВСН поставить на дежурство 31 ПУ с МБР «Ярс» и «Авангард». Ввести в боевой состав 4 модернизированных бомбардировщика Ту-95МС. Принять в состав флота головной атомный подводный крейсер пр. «Борей-А» «Князь Владимир» с БРПЛ «Булава».

В СВ, в рамках совершенствования окружных и армейских комплектов сформировать 11 соедине-

ний и частей. Поставить в СВ, береговые войска ВМФ и ВДВ 719 современных бронированных машин, 1 бригадный комплект ОТРК «Искандер-М», 2 бригады ЗРС «С-300В4» и ЗРК «Бук-М3». Довести долю современных образцов до 50,8%.

В ВКС, морскую авиацию и войска ПВО ВМФ поставить 143 новых и модернизированных летательных аппарата, 2 полковых комплекта ЗРС С-400, 1 ЗРК С-350 и 7 комплектов д-на ЗРПК «Панцирь-С». Довести долю современного вооружения в ВВС до 65%, а в ВКС до 81,8%. Обеспечить выполнение задач опытно-боевого дежурства Единой космической системы.

В ВМФ ввести 12 кораблей и катеров, 2 подлодки, 12 судов обеспечения. Поставить в войска 4 береговых ракетных комплекса «Бал» и «Бастион». Долю современных образцов в ВМФ довести до 64%.

В результате обеспечить своевременное размещение и исполнение заданий ГОЗ-2019 и выйти на оснащенность ВС современным ВВТ 67%.

Подготовить и провести стратегическое командно-штабное учение «Центр-2019» и учение стратегических ядерных сил «Гром».

Ввести в эксплуатацию 3751 здание и сооружение синхронно со сроками поступающего в войска ВВТ. Завершить экологические работы в Арктике, очистить оставшиеся 9 тыс. кв. км.

Построить президентское кадетское училище в Кемерово и пансион воспитанниц МО в Санкт-Петербурге. Довести численность юнармейцев до 500 тыс. подростков. В ближайшие три года возвести всех довузовских учреждениях МО катки, бассейны и спортивные городки.

Продолжить реализацию программы «Эффективная армия». До 2020 г завершить внедрение системы учета персональных данных военнослужащих с использованием электронных карт «Паспорт».

«Пути решения выявленных в ходе работы проблемных вопросов учтены в планах деятельности МО на 2019-2025 годы», – подытожил Шойгу [1, 2, 3].

Какое же вооружение поступало в войска? В своём докладе министр обороны назвал, в основном, классы поставляемых в ВС вооружений, а их типы упоминал редко. Они были уточнены в статье обозревателя ТАСС Р. Азанова. «От «Кобры» до «Ярсов». Чем вооружилась армия России в 2018 году», которая приведена в сокращении. Там названы типы вооружений, которые министр обороны не упомянул в докладе.

Поставленное в ВС России ВВТ включало образцы, приведенные ниже.

Вооружение СВ. Среди поставок бронетанкового ВВТ были танки Т-72Б3, БМП-3 и БМП-2М, БТР-

82А. Войска начали получать модернизированные танки Т-72Б3М с повышенной защитой. Так, 20 машин получила 20-я ОА.

В апреле 2018 г были приняты на вооружение боевые машины поддержки танков (БМПТ) «Терминатор». Первая партия из 10 ед. поступила в Центральный ВО, где на базе танковой дивизии пройдут войсковые испытания.

Войска получили более 380 ед. автомобильной и до 740 ед. специальной техники. Среди них – броневые автомобили (БА) «Тигр», и «Мустанг». В подразделение спецназа в Сибири прибыли БА «Тайфун-К». Партия арктических вездеходов поступила на вооружение отд. мотострелковой бригады Сев. флота.

Сухопутные подразделения получили до 370 ед. вооружения ракетных войск и артиллерии и более 230 ед. средств войсковой ПВО. Среди них – САО «Нона-СВК», РСЗО «Торнадо-Г» и «Торнадо-С» (с увеличенной дальностью и точностью стрельбы и расширенной номенклатурой ракет повышенной мощности), самоходные ПТРК «Хризантема-С», а также ЗРК «Бук-М3» и «Тор-М2». Первая серийная партия арктического ЗРК «Тор-М2ДТ» была передана учебному центру войсковой ПВО в Ейске.

С началом года были созданы два д-на большой мощности (самоходных минометов 2С4 «Тюльпан» в Оренбургской обл. и самоходных

пушек 2С7М «Малка» в Кемеровской обл.) Также проведено перевооружение одной артиллерийской бригады на модернизированные самоходные гаубицы 2С19М2 «Мста-С».

Планировалось поставить до конца года в 448-ю ракетную бригаду в Курске ОТРК «Искандер-М». Бригада осталась единственной в войсках, на вооружении которой стоят ТРК предыдущего поколения «Точка-У».

Войска РХБЗ пополнялись тяжелыми огнеметными системами ТОС-1А «Солнцепек», также части Западного ВО получили машину специальной обработки УТМ-80М.

Подразделения оснащались новыми подвижными разведывательными пунктами ПРП-4А «Аргус», предназначенными для разведки и управления огнем артиллерии. Важные объекты и военный транспорт оснащались станциями РЭБ «Лесочек», поступили современные РЛС огневых позиций минометов 1Л271 «Аистенок». Кроме этого, сухопутные части и соединения получили: грузовики высокой проходимости Урал-4320-0811-31; комплексы специальных средств наблюдения (лазерные приборы разведчика ЛПР-4; РЛС разведки 1Л277 «Соболятник» и 1Л111 «Фара-ВР»; оптико-электронные комплексы наблюдения «Ирония»; комплексы разведки, управления и связи «Стрелец», радиостанции

6-го поколения «Азарт»; системы мобильной АСУ войсками «Акация-М», станции спутниковой связи «Ливень» и «Легенда».

Войска получали и комплексы БЛА «Орлан-10», «Элерон-3» и «Тахион».

В начале года МО приняло на вооружение автоматы АК-12 (для СВ, морской пехоты ВМФ и ВДВ) и АК-15 (для спецназа). В декабре 2018 г получена 1-я партия из 2,5 тыс. АК-12.

Вооружение ВКС. Новинкой этого года стали истребители поколения 4++ МиГ-35, которые начали осваивать экипажи ГЛИЦ МО РФ в Ахтубинске. Был подписан контракт на поставку 1-й партии (6 самолётов).

В декабре ВВС получили партию самолетов Су-35С, в т.ч. сотый выпущенный истребитель. Авиационные части пополнялись новыми самолётами (фронтовыми бомбардировщиками Су-34, многоцелевыми истребителями Су-30СМ), и модернизированными самолётами (многоцелевыми истребителями Су-27СМ3, перехватчиками МиГ-31БМ и штурмовиками Су-25СМ3).

Был передан в ВВС очередной модернизированный самолет ДРЛО А-50У, имеющий улучшенный радиотехнический комплекс. Учебная авиабаза Краснодарского авиационного училища получила 10 учебных самолетов Як-130.

В дальнюю авиацию поступил очередной отремонтированный бомбардировщик Ту-22М3, а в военно-транспортную (в Иванове) – несколько новых транспортных самолетов Ил-76МД-90А. Также после модернизации был передан 1-й серийный транспортный самолет Ил-76МД-М.

Армейская авиация ВКС пополнялась вертолетами Ка-52, Ми-8АМТШ, Ми-8МТВ-5-1, Ми-8МТПР и Ми-24П.

Войска ПВО вооружались ЗРПК «Панцирь-С» и ЗРС С-400. ЗРС заступили на дежурство в Хабаровском крае, Поволжье, Крыму, Калининградской и Ленинградской обл. Сообщалось о принятии на вооружение для ЗРС С-400 дальнбойной зенитной ракеты 40Н6 с дальностью поражения до 380 км.

Модernизированные РЛС средних («Гамма-С1М») и больших («Небо-УМ») высот заступили на дежурство в Самарской, Воронежской и Новосибирской обл. Также в числе поступивших РЛС – «Небо-У», «Каста-2-2», «Подлет-К1», «ВВО» и П-18Р (на Камчатке). Радиотехнические войска Центрального ВО получили 7 комплексов средств автоматизации «Фундамент».

Вооружение ВМФ. Более 50% техники Северного флота – современные образцы. В начале года поступило 1-е судно для действий в Арктике – ледокол пр.21180 «Илья

Муромец». В апреле на флот поступило судно тылового обеспечения пр.23120 «Эльбрус». Летом в состав флота был включён «Адмирал Горшков» – головной фрегат пр.22350 с РК «Оникс» и «Калибр», ЗРК «Полимент-Редут». Таких кораблей дальней морской зоны будет 4 ед. В июне в ВМФ поступил большой десантный корабль пр. 11711 «Иван Грен».

В состав Черноморского флота вошли малые ракетные корабли (МРК) пр. 21631 «Орехово-Зуево» и «Вышний Волочек», разведывательный корабль пр. 18280 «Иван Хурс», 1-й патрульный корабль пр. 22160 «Василий Быков», предназначенный для охраны экономической зоны и действий в дальней морской зоне, в т.ч. для борьбы с пиратами. В начале лета завершил испытания рейдовый буксир «БУК-2190» пр. 04690.

Балтийский флот (БФ) пополнили: головной МРК пр. 22800 «Мытищи» с РК «Калибр»; патрульный катер типа «Раптор»; катер связи пр. 1388НЗ «КСВ-2168». Еще один «Раптор» вошел в состав Каспийской флотилии.

Тихоокеанский флот (ТОФ) пополнился новым рейдовым буксиром «РБ-2186». Сообщалось, что до конца года в состав спасательных сил войдут 3 катера пр. 23040 и 23370М. В конце 2018 г флот получил корвет пр. 20380 «Громкий».

Подразделения ВМФ получили 4 береговые ПКРК «Бал» и «Бастион».

В 1-ом полугодии ВМФ получил 49 крылатых ракет «Калибр» и 4 ПКР. В октябре в состав флота вошло опытовое судно пр. 11982 «Ладога», предназначенное для испытаний специальных технических средств и участия в поисково-спасательных работах.

Обновлялась и морская авиация. В ноябре был передан отремонтированный дальний противолодочный самолет Ту-142МК, в июне – многоцелевые истребители Су-30СМ. Модернизированные противолодочные вертолеты Ка-27М получили БФ и ТОФ. Всего до 2020 г авиация ВМФ получит до 50 таких машин. Авиабазы в Приморье и на Камчатке приняли обновленные вертолеты Ка-29.

В 2018 г св. 100 БТР-82А получили б-ны морской пехоты Каспийской флотилии. Ими полностью укомплектованы обе бригады морской пехоты ТОФ.

Вооружение ВДВ. В войска поступали БМД-4М, БТР-МДМ, танки Т-72БЗ, гаубицы Д-30, св. 30 минометов (2С12А «Сани» и 2Б25 «Галл»).

76-я ДШД в феврале получила батальонный комплект БМД-4М и БТР-МДМ.

В 98-ю ВДД поступили новые модули планирования, разведки и управления ПВО. Эта техника позволяет полностью автоматизировать систему управления огнем – от начальника ПВО дивизии до стрелка-зенитчика.

106-я ВДД получила 1-й дивизионный комплект новой АСУ ПВО «Барнаул-Т» на базе БТР-МДМ, что может десантироваться на парашютной системе «Бахча-УПДС». До конца года намечено поставить 31 комплект «Бахчи-УПДС».

Вооружение РВСН. В 2018 г продолжалось перевооружение на ПГРК МБР «Ярс» в Иркутской и Йошкар-Олинской ракетных дивизиях. Полностью им укомплектованы Тагильская и Новосибирская ракетные дивизии.

Козельская ракетная дивизия стала 1-й в РВСН, где в 2018 г началось переоснащение на МБР «Ярс» шахтного базирования. В декабре 1-й полк заступил на боевое дежурство. С 1982 г по настоящее время на вооружении дивизии стоят МБР УР-100НУ.

Также в части РВСН поступают роботизированные комплексы и БпАК, новые средства связи, инженерная техника, средства РЭБ.

Всего РВСН получили 9 МБР, 9 автономных ПУ, 4 подвижных командных пункта, 17 машин и 6 агрегатов обеспечения боевого дежурства.

В Тагильскую ракетную дивизию поступили: машина дистанционного разминирования «Листва», машина инженерного обеспечения и маскировки, боевая противодиверсионная машина «Тайфун-М» и авторазливочная станция АРС-14КМ.

Сообщалось, что на вооружение будут приняты российские модульные шасси, созданные по ОКР «Платформа-О», в т.ч. для комплексов «Тополь-М» и «Ярс». Сейчас используются шасси из Беларуси.

Техника инженерных войск. Принято на вооружение 13 современных образцов, более 570 ед. техники и более 15 тыс. боеприпасов.

В ноябре поставлены 1-е 6 бронированных машин разминирования БМР-3МА и 13 инженерных машин разграждения ИМР-3М на базе танка Т-90А (в т.ч. в отд. бригаду в Башкортостане). Кроме того, на снабжение принят механизированный комплект оперативного развертывания временных дорог.

Партию новой спецтехники в начале года получила бригада в Хабаровском крае, в т.ч. комплект тяжелого механизированного моста ТММ-3М2 и БМР-3МА.

В инженерные войска Восточного и Центрального ВО поставляются робототехнические комплексы разминирования «Уран-6», испытанные в Сирии.

Инженерные части Западного и Центрального ВО получили нового робота-сапера «Кобра-1600», предназначенного для дистанционного обезвреживания взрывных устройств. В инженерные подразделения Восточного ВО поступила партия неконтактных миноискателей «Коршун». Инженерные части в Смоленской и Воронежской обл. получили возимые

установки разминирования УР-83П на автомобиле КамАЗ-5350.

В июле МО сообщало о планах принять на вооружение кран-манипулятор КМВ-10К для механизации погрузочно-разгрузочных и монтажных работ с опасными грузами. Также говорилось о проведении государственных испытаний с последующим принятием на снабжение новой бурильно-ударной машины БУМ-2.

Оснащение военных баз. Дислоцированная в Таджикистане 201-я военная база в 2018 г получила новейшую технику РЭБ, в т.ч. комплексы «Силок» (для борьбы с БЛА) и «Борисоглебск-2» (для подавления систем подвижной спутниковой связи и радионавигационных систем, обнаружения, определения местоположения и подавления радиосетей). Кроме того, были поставлены РЛС «Гармонь» системы ПВО. Сообщалось о поставках на базу 5 БМП-2М (с боевым модулем «Бережок»). 102-я авиабаза в Армении получила 2 истребителя МиГ-29. В августе сообщалось о поставках до конца года штурмовиков Су-25СМ на авиабазу Кант в Киргизии. На 7-й военной базе в Абхазии доля нового ВВТ достигла 70%. Она получила до 10 портативных РЛС «Соболятник» [4].

Также типы вооружений, поступившие в ВС по ГОЗ-2018 (и планирующие по ГОЗ-2019) были названы в интервью с заме-

стителем министра обороны РФ А. Криворучко (приведено ниже в сокращении).

Выделенный в 2018 г объём средств на реализацию ГОЗ (до 1,5 трлн. руб.) обеспечил дальнейшее плановое развитие системы вооружения ВС. Для обеспечения установленных темпов оснащения войск современными ВВТ до 70% этих средств было направлено на серийные закупки. Для повышения эффективности выполнения ГОЗ в МО был реализован дополнительный комплекс мер, учитывающий опыт аналогичной работы в предыдущие годы. В т.ч. уточнены порядок планирования и реализации ГОЗ, что позволило оптимизировать задачи и работу органов военного управления. Также впервые была организована работа оперативных штабов (ВКС и ВМФ), обеспечивших решение проблемных вопросов размещения и исполнения заданий ГОЗ с интегрированными структурами и непосредственно с организациями ОПК – исполнителями контрактов.

Принятые меры позволили своевременно, до 15 мая, законтрактовать основной объём средств (до 94%) и приступить к реализации заданий ГОЗ. В итоге в 2018 г в войска поставлено до 115 000 ед. современных ВВТ, включая св. 2500 основных, определяющих боевую мощь видов ВС и родов войск.

СВ и ВДВ. Поставки бронетехники включали крупные партии

новых БМП-3, БТР-82А, БМД-4М, БТР-МДМ. Всего – св. 300 ед. Из ракетно-артиллерийского вооружения поставлены самоходные гаубицы «Мста-СМ», комплект д-на ОТРК «Искандер-М», ПТРК «Хризантема-СП» и «Корнет», Всего – св. 120 ед. Поставки зенитного вооружения включали ЗРК «Бук-М3» и «Тор-М2», в т.ч. в арктическом исполнении.

ВКС получили многоцелевые истребители Су-30СМ и –Су-35С, фронтовые бомбардировщики Су-34, учебно-боевые самолёты Як-130, вертолёты Ка-52, Ка-226, Ми-8 различных модификаций. Всего – св. 120 ед. Поставленное зенитно-ракетное вооружение включало ЗРПК «Панцирь-С» и ЗРС С-400 «Триумф».

ВМФ принял в свой состав фрегат пр. 22350 «Адмирал Горшков», корвет пр. 20380 «Громкий», МРК пр. 22800 «Мытищи» и пр. 21631 «Орехово-Зуево». Кроме того, получены боевые катера и суда обеспечения, а также береговые ракетные комплексы «Бал» и «Бастион», крылатые ракеты «Калибр» и «Оникс». Всего – более 20 кораблей и судов.

СЯС. РВСН провели бросковые испытания тяжёлой МБР «Сармат». Авиационные СЯС получили 5 модернизированных бомбардировщиков (1 Ту-160 и 4 Ту-95МС). Для них закуплены комплекты крылатых ракет. Морские СЯС начали ис-

пытания головного атомного подводного ракетного крейсера пр. 955А.

Также в войска поступили св. 100 РЛС, стрелковое оружие и экипировка, средства связи, РХБЗ, новейшие комплексы РЭБ и др.

В строй возвращено до 8500 отремонтированных и модернизированных образцов вооружения, включая св. 2000 основных. В войсках проведено сервисное обслуживание св. 57 тыс. ед. ВВТ.

В целом это позволило довести уровень оснащения частей постоянной готовности современными серийными образцами ВВТ до 61,5%, а обеспеченности войск ВВТ до 98% и поддерживать исправность парка на уровне до 94%.

С учётом предварительных итогов выполнения в целом практически все организации ОПК справились со взятыми контрактными обязательствами. Вместе с тем, своевременное исполнение контрактов достигнуто не по всей номенклатуре ВВТ. В этом вопросе продолжится работа с коллегией ВПК, ведомствами промышленного блока, интегрированными структурами и организациями ОПК.

Планы ГОЗ на 2019 г. Формирование параметров ГОЗ в части номенклатуры и объёмов закупаемых и ремонтируемых образцов ВВТ осуществляется на основе Государственной программы вооружений до 2027 г (ГПВ-27). При планирова-

нии учитывались военно-политическая обстановка, приоритеты развития системы вооружения ВС России, а также объёмы бюджетных ассигнований, выделяемых на обеспечение обороны и безопасности страны.

В 2019 г на реализацию ГОЗ в части НИОКР, закупок и ремонта предусмотрена сумма того же порядка, что и в 2018 г. Для достижения установленных показателей уровня обеспеченности и современности ВВТ в войсках до 71% средств направлено на серийные закупки современных образцов ВВТ. Перечень и состав заданий ГОЗ-2019 сформирован с учётом сохранения рационального распределения средств, предусмотренных ГПВ-2027 для решения приоритетных задач видов ВС и родов войск. К ним относятся: развитие СЯС, средств ВКО, систем связи, разведки и управления, РЭБ, комплексов БЛА, роботизированных ударных комплексов, транспортной авиации, высокоточного оружия и средств борьбы с ним, системы индивидуальной защиты; развитие ВМФ, прежде всего в Арктической зоне России и на Дальнем Востоке, развитие группировок войск в Арктической зоне и в Крыму. В рамках их реализации на 2019 г запланированы поставки и ремонт св. 35 тыс. систем, комплексов и образцов, в т.ч. до 4500 основных образцов ВВТ.

В 2019 г намечена поставка новых боевых машин на платформе «Амата» (танков Т-14 и БМП Т-15), танков Т-90М, самоходных гаубиц «Коалиция-СВ», ВКС получат 1-ю серийную партию истребителей Су-57 и партию ударных вертолётов Ми-28НМ. Ожидается 1-й полёт военного самолета-амфибии Бе-200,

В РВСН заступит на дежурство 1-й ракетный полк, вооружённый комплексом «Авангард» с ракетой, оснащённой планирующим крылатым блоком. Авиационные СЯС введут в боевой состав 4 модернизированных бомбардировщика Ту-95МС. Морские СЯС примут в состав флота головной атомный подводный крейсер пр. 955А «Князь Владимир» с БРПЛ «Булава».

В 2019 г предстоит выполнить комплекс мероприятий, предусмотренный планом-графиком реализации ГОЗ, который позволит обеспечить наращивание боевых возможностей ВС за счёт роста уровня современности ВВТ в частях постоянной готовности на 5,5% и довести его до 67% на 31.12.2019 г; рост уровня обеспеченности войск ВВТ поднять до 98,3%, а исправность парка – до 94% [5].

Анализ выполнения ГОЗ в 2018 году. МО России ежегодно отчитывалось в декабре каждого года о своей деятельности и достижениях

в военном строительстве (в т.ч. – о выполнении ГОЗ и планах ГОЗ на следующий год). А затем в «Вызовах и рисках» появлялась статья, где с привлечением фактов и цифр доказывалось, что ГОЗ в очередной раз не был выполнен, и невыполнение было существенным. При этом просто сравнивались годовые показатели – плановые и достигнутые. Почему МО России не в состоянии проделать эту несложную работу, прежде чем выступить с отчётом – загадка. По крайней мере, министр обороны России тогда не выглядел бы человеком, вводящими в заблуждение президента, народ России и всё мировое сообщество.

Нынешний, 2018 год, не стал исключением. Только если в предыдущие годы ГОЗ по отчёту МО выполнялся на 96-98% (причём

процент выполнения повышался год от года), то в этом году план по доле современного ВВТ в войсках, как сообщил министр обороны, был выполнен полностью, а в некоторых видах ВС – даже перевыполнен. Как сказал Шойгу: «В целом все мероприятия, предусмотренные планом деятельности МО и ГОЗ 2018 г, выполнены». При этом не было названо ни одного недостатка (в отчётах за прошлые годы упоминалось хотя бы несколько). Впору ордена вручать – как министру с замами, так и руководителям из ОПК. Но не будем торопиться с орденами.

Показатели ГОЗ за 2018 г (плановые и достигнутые), а также планы ГОЗ на 2019 г приведены в табл.3. При этом плановые показатели ГОЗ за 2018 г взяты из доклада Шойгу за 2017 г [6], а достигнутые

Таблица 3

Показатель	ГОЗ-2018, план	ГОЗ-2018, выполнение	ГОЗ-2019, план
СЯС, современное ВВТ%	82	82	
Ракетные полки МБР «Ярс»	1	1	
МБР	11 «Ярс»	9 «Ярс»	31 «Ярс» и «Авангард»
АПКСН пр.955А	-	-	1
Модернизированные бомбардировщики	6 Ту-95МСМ и Ту-160М1	5 (4 Ту-95МСМ и 1 Ту-160М1)	4 Ту-95МСМ
СВ, современное ВВТ, %	46	48,3	50,8
Соединений и частей	7	10	11
Новые и модернизированные ВВТ, ед.	3500	2200	2000

Показатель	ГОЗ-2018, план	ГОЗ-2018, выполне- ние	ГОЗ-2019, план
Танки и ББМ		300 (?)	719
Бриг. комплекты ОТРК «Искандер-М»	1	1 д-н (?)	1
Бриг. комплекты ЗРС С-300В4			1
Бриг. комплекты ЗРК «Бук-М3»			1
ВКС, современное ВВТ, %	74	74 (ВВС – 64)	81,8 (ВВС – 65)
Самолёты и вертолёты	203 (с морской авиацией)	126	143 (с морской авиацией)
Полковые комплекты ЗРС С-400	4	4	1
ЗРК С-350	-	-	1
Комплекты д-нов ЗРПК «Панцирь-С»	4		7
ВМФ, современное ВВТ, %	55	62,3	64
ПЛАРК пр.885М	1	-	1
Надводные корабли и катера	20	14	12
Суда обеспечения	14	11	12
БРК «Бастион» и «Бал»	.	4	4
Самолёты морской авиации		15	
Дивизия береговой обороны	1	-	
Танки и ББМ		130	
Полковые комплекты ЗРС С-400	1	1	1
ВДВ, современное ВВТ, %	63,7	63,7	
Новые и модернизированные ВВТ, ед.		300	
Итого ВС, современного ВВТ, %	61	61,5	67

показатели ГОЗ и планы ГОЗ на 2019 г из его доклада за 2018 г [1]

Сравнение по видам ВС плановых и достигнутых показателей ГОЗ за 2018 г приведено ниже.

СЯС: министр заявил, что доля современного ВВТ в СЯС достигла 82% (т.е. по плану). Но планировалось получить 11 МБР «Ярс», а получено 9 (недополучено 2 МБР, то есть 18%). Также было запланирова-

но получить 6 модернизированных бомбардировщиков Ту-95МСМ и Ту-160М1, а получено 5 (недополучен 1 самолёт или 17%).

СВ: Шойгу заявил, что доля современного ВВТ в СВ достигла 48,3% (т.е. план перевыполнен на 2,3%). Но планировалось получить 3500 ед. новых и модернизированных ВВТ, а получено 2200 (недополучено 1300 ед., т.е. 37%). В том числе не был получен бригад-

ный комплект ОТРК «Искандер-М» для 448-й ракетной бригады (только лишь комплект д-на).

ВКС: министр заявил, что доля современного ВВТ в ВКС достигла 74% (т.е. по плану). Но планировалось получить 203 самолёта и вертолёт (с машинами морской авиацией), а ВКС получили лишь 126. Плюс морская авиация получила 15 самолётов (7-10 новых истребителей Су-30СМ и несколько модер-

Если в 2014 г был поставлен 101 самолёт, то в 2017 г – лишь 49. Ситуация с производством для ВКС и морской авиации других самолётов, а также вертолётов тоже неблагоприятная.

ВМФ: Шойгу заявил, что доля современного ВВТ в ВМФ достигла 62,3% (т.е. план перевыполнен на 7,3%). Однако планировалось получить 1 подлодку, 20 надводных кораблей и катеров, 14 судов обе-

Таблица 4

Тип самолёта	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
МиГ-29СМТ	-	28	-	-	-	-	-	3	11	-
МиГ-29УБ	-	6	-	-	-	-	-	2	-	-
МиГ-29КР	-	-	-	-	-	2	8	10	-	-
МиГ-29КУБР	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-
Су-27СМЗ	-	-	4	8	-	-	-	-	-	-
Су-30М2	-	-	2	2	-	3	8	3	2	-
Су-30СМ	-	-	-	-	2	14	21	27	19	17
Су-34	1	2	4	6	10	14	18	18	16	16
Су-35С	-	-	-	-	2	8	24	12	12	10
Яу-130	-	3	6	3	15	18	20	14	10	6
Всего	1	39	16	19	29	61	101	89	70	49

низированных противолодочных самолётов Ил-38Н), а также до 10 модернизированных противолодочных вертолётов Ка-27М. То есть ВКС и морская авиация получили в 2018 г около 150 самолётов и вертолётов. Всего было недополучено 53 машины, т.е. 26%. Необходимо также отметить, что поставки боевых и учебно-боевых самолётов в ВС России после 2014 г неуклонно снижаются [7] (см. табл.4)

спечения, а получено 14 надводных кораблей и катеров, 11 судов обеспечения (недополучены 1 подлодка пр.885М, 6 кораблей и катеров, 3 судна, т.е. 30% кораблей и катеров, 21% судов). Кроме того, так и не была сформирована 99-я дивизия береговой обороны на Чукотке.

Ситуацию с недопоставкой подлодки прояснило интервью президента АО «Объединенная судостроительная корпорация» А. Рахманова.

На вопрос корреспондентки, – Почему задерживается строительство атомных подводных ракетноносцев «Борей» и многоцелевых атомных субмарин типа «Ясень»? Рахманов ответил, – Заказчик согласился с нами, что это очень сложная новая техника, которая требует дополнительного времени на испытания. И правительство официально перенесло сроки сдачи [8].

Может быть, заявление министра обороны о выполнении ГОЗ в 2018 г по всем вооружениям объясняется тем же – корректировкой планов, когда становилось ясно, что они не будут выполнены? Это вполне возможно. Но отсюда вытекает, что руководству МО было известно о невыполнении ГОЗ, а открытая часть коллегии МО и доклад министра обороны президенту на ней – это обман, пропагандистское шоу для народа и мировой общественности. А правдивый разговор о реальной ситуации с невыполнением ГОЗ и по другим недостаткам деятельности МО вёлся на закрытой части коллегии, когда из зала были удалены лица, не имеющие допуска к высшим государственным секретам.

Да и сам принцип определения доли современного вооружения в ВС выглядит сомнительным и зависит от того, какое вооружение считать современным. В МО России современными считают модер-

низированные существующие системы: танки Т-72Б3, БМП-2М, БМД-2М, БТР-82А и БТР-82АМ, самоходную артиллерию (орудия 2С23 «Нона-СВК», гаубицы 2С1М «Гвоздика» и 2С3М «Акация», пушки 2С7М «Малка» и миномёты 2С4 «Тюльпан»), РСЗО «Торнадо-С», ЗРС С-300В4, бомбардировщики Ту-160М1 и Ту-95МСМ, штурмовики Су-25СМ3, истребители Су-27СМ3 и МиГ-31БМ, и др. Большая часть этих систем вооружения могут считаться современными с очень большой натяжкой. Современные вооружения в России ещё только разрабатываются: семейства танка и ББМ «Армата», ББМ «Курганец-25» и «Бумеранг», БММП (ОКР «Рыцарь»), самоходные гаубицы «Коалиция-СВ/СВ-КШ», САО «Лотос», ЗРК «Сосна», истребитель Су-57, бомбардировщик ПАК ДА, транспортный самолёт ПАК ТА, ЗРС С-500, эсминец «Лидер», универсальный десантный корабль и др.

Однако перевооружение ВС России происходило в 2018 г, несмотря на ежегодное невыполнение ГОЗ и ряд задержек. Оно намечено и на 2019 г. Факты и планы относительного этого приведены ниже.

СЯС. В 2018 г РВСН получили 9 МБР «Ярс» (в 2019 г намечено поставить на дежурство 31 МБР «Ярс» и «Авангард»), а ДА получила 5 модернизированных бомбардировщиков

Ту-95МСМ и Ту-160М1 (в 2019 г намечено поставить 4 Ту-95МСМ). Также в 2019 г планируется ввести в состав ВМФ подлодку пр.955А с баллистическими ракетами «Булава».

СВ сформировали в 2018 г 10 соединений и частей (планировалось 7, а в 2019 г намечено сформировать 11, в т.ч. бригаду ОТРК «Искандер-М» и бригаду ЗРС С-300В4). СВ получили в 2018 г 2200 ед. новых и модернизированных ВВТ, в т.ч. комплект д-на ОТРК «Искандер-М» (в 2019 г намечено получить 2000 ед. новых и модернизированных ВВТ, в т.ч. 719 танков и ББМ, а также 3 бригадных комплекта: ОТРК «Искандер-М», ЗРС С-300В4 и ЗРК «Бук-М3»).

ВКС получили в 2018 г 126 самолётов и вертолётов и 4 полковых комплекта ЗРС С-400 (в 2019 г ВКС с морской авиацией наметили получить 143 самолёта и вертолёта, 2 полковых комплекта ЗРС С-400, 1 ЗРК С-350 и 7 комплектов д-нов ЗРПК «Панцирь-С»).

ВМС получили в 2018 г 14 надводных кораблей и катеров, 11 судов обеспечения, 4 БРК «Бастион» и «Бал», 15 самолётов морской авиации, 130 танков и ББМ, и полковой комплект ЗРС С-400 (в 2019 г намечено получить подлодку пр.885М, 12 надводных кораблей и катеров, 12 судов обеспечения, 4 БРК «Бастион» и «Бал»).

В конце 2019 г министр обороны России опять зачитает доклад

президенту и мы сравним – насколько планы ГОЗ совпадут с реальностью. Но можно утверждать, что как и в 2018 г значительная часть плана будет выполнена.

Численность личного состава ВС. Вопрос с перевооружением ВС России мы в какой-то степени прояснили, но есть ещё вопрос с их личным составом. Во время доклада министра обороны на коллегии МО демонстрировались слайды. Содержание одного из них приведено в табл.1. Слайд показывал ежегодное количество контрактников и призывников в ВС России в 2013-2018 годы и план на 2025 год. Согласно этим данным, количество контрактников в 2013-2016 годы увеличивалось с 225 тыс. чел. до 384 тыс. чел., в 2017 г оно не изменилось, в 2018 г немного выросло (до 393,8 тыс. чел.), а в 2025 г намечается иметь 475,6 тыс.контрактников. Отсюда видно, что в 2016-2018 годы переход на контракт резко замедлился.

Количество призывников в 2013-2016 годы уменьшалось, но значительно медленнее, чем выросло число контрактников (с 278 тыс. чел. до 267 тыс. чел.). В 2017 г число призывников уменьшилось до 240 тыс. чел, в 2018 г – до 228,4 тыс. чел., а в 2025 г намечается иметь 220 тыс. призывников.

Но слайд нечаянно выдаёт ещё одну информацию, Если сложить по годам число контрактников и

призывников, то получится количество в ВС личного состава (солдат и сержантов). В 2013-2016 годы оно активно росло (с 503 тыс. чел. до 651 тыс. чел.), в 2017 г и 2018 г несколько уменьшилось (до 624 тыс. чел. и 622,2 тыс. чел.) за счёт сокращения призывников, а в 2025 г должно вырасти до 695,6 тыс. чел. То есть, с 2013 г до 2016 г численность личного состава ВС выросла на 148 тыс. чел., а в 2025 г должна увеличиться на 192,6 тыс. чел. Впечатляющая цифра!

ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

В декабре 2018 г в Москве под руководством президента Путина прошло заседание коллегии МО России, где с докладом выступил министр обороны С. Шойгу. Подводя итоги деятельности ВС в 2018 г, С. Шойгу выделил ряд ключевых направлений в работе МО.

Реализуется программа по комплектованию ВС контрактниками. С 2013 по 2018 год их число выросло с 225 тыс. чел. до 393,8 тыс. чел., а число призывников уменьшилось с 278 тыс. чел. до 228,4 тыс. чел. Планируется, что к исходу 2025 г число контрактников вырастет до 475,6 тыс. чел., а число призывников уменьшится до 220 тыс. чел.

СЯС поддерживаются на уровне, позволяющем гарантированно осуществлять ядерное сдерживание. В 2018 г уровень оснащённости СЯС современным ВВТ достиг

82% (как планировалось), Заступил на дежурство ракетный полк с ПГРК «Ярс». Авиационные СЯС пополнились модернизированными самолетами – 1 Ту-160 и 4 Ту-95МС. На опытно-боевом дежурстве находятся гиперзвуковой авиационный ракетный комплекс «Кинжал» и установки боевого лазерного комплекса «Пересвет». Успешно проведены бросковые испытания тяжелой МБР комплекса «Сармат». В 2019 г заступит на дежурство 1-й ракетный полк, вооруженный ракетным комплексом с планирующим блоком «Авангард». «Все эти средства обеспечат гарантированное преодоление самых современных систем ПРО», – заявил Шойгу. Он также сообщил, что начаты испытания головной атомной ракетной подлодки пр. «Борей-А».

В СВ доля современного ВВТ доведена до 48,3% (на 2,3% больше плана). В войска поступило 2200 новых и модернизированных образцов ВВТ. Сформировано 10 соединений и частей. В ВКС поставлено 126 современных самолетов и вертолетов, 9 космических аппаратов, 120 ед. техники ПВО. Доля современного ВВТ в ВВС достигла 64%, а в ВКС – 74% (как планировалось). В ВМФ доля современного ВВТ доведена до 62,3% (больше плана). В боевой состав принято 14 кораблей и боевых катеров, а также 11 судов обеспечения, 4 береговых ракетных комплекса «Бал» и «Ба-

стион». В ВДВ поставлено св. 300 образцов ВВТ и 11000 комплектов средств десантирования. Доля современного ВВТ составила 63,7% (как планировалось). Завершается создание комплексов разведывательно-ударных БЛА средней дальности и с 2019 г они поступят на вооружение. Ежегодно войска получают св. 300 БЛА малой дальности и ближнего действия. Особое внимание уделяется перспективной АСУ ВС, все элементы которой создаются на российской программно-аппаратной платформе. В ВС поставлено св. 31 тыс. ед. техники связи и уровень оснащённости современными средствами управления повысился до 66% (как планировалось). В целом все мероприятия, предусмотренные планом деятельности МО и ГОЗ 2018 г, выполнены, – подчеркнул Шойгу, – обеспечены повышение боевых возможностей на 11% и заданный уровень поддержания обороноспособности страны. Отмечается качественный и количественный рост основных показателей по сравнению с 2017 г. В целом оснащённость ВС современным ВВТ достигла 61,5%.

В завершение министр обозначил приоритетные задачи на 2019 г. В РВСН поставить на дежурство 31 ПУ с МБР «Ярс» и «Авангард». Ввести в боевой состав 4 модернизированных бомбардировщика Ту-95МС. Принять в состав флота головной

атомный подводный крейсер пр. «Борей-А» с БРПЛ «Булава». В СВ сформировать 11 соединений и частей. Поставить в СВ, береговые войска ВМФ и ВДВ 719 современных бронированных машин, 1 бригадный комплект ОТРК «Искандер-М», 2 бригады ЗРС «С-300В4» и ЗРК «Бук-М3». Довести долю современных образцов до 50,8%. В ВКС, морскую авиацию и войска ПВО ВМФ поставить 143 новых и модернизированных летательных аппарата, 2 полковых комплекта ЗРС С-400, 1 ЗРК С-350 и 7 комплектов д-на ЗРПК «Панцирь-С». Довести долю современного вооружения в ВВС до 65%, а в ВКС до 81,8%. Обеспечить выполнение задач опытно-боевого дежурства Единой космической системы. В ВМФ ввести 12 кораблей и катеров, 2 подлодки, 12 судов обеспечения. Поставить в войска 4 береговых ракетных комплекса «Бал» и «Бастион». Долю современных образцов в ВМФ довести до 64%. В результате обеспечить своевременное выполнение ГОЗ-2019 и выйти на оснащённость ВС современным ВВТ 67%.

Анализ выполнения ГОЗ в 2018 г показал, что он, как и в прошлые годы, не был выполнен, и невыполнение было существенным. Это легко определяется при сравнении годовых показателей – плановых и достигнутых. Причём, если в предыдущие годы ГОЗ по отчёту МО выполнялся на 96-98%, то в этом году план по доле современного

ВВТ в войсках, как сообщил министр обороны, был выполнен полностью, а в некоторых видах ВС – даже перевыполнен. При этом даже не было названы недостатки (а в отчётах за прошлые годы упоминалось хотя бы несколько). Сравнение по видам ВС плановых и достигнутых показателей ГОЗ за 2018 г показало:

- В СЯС официально доля современного ВВТ достигла 82% (т.е. по плану). Но планировалось получить 11 МБР, а получено 9 (недополучено 2 МБР, т.е. 18%). Также было запланировано получить 6 модернизированных бомбардировщиков, а получено 5 (недополучен 1 самолёт или 17%).
- В СВ официально доля современного ВВТ достигла 48,3% (т.е. план перевыполнен на 2,3%). Но планировалось получить 3500 ед. новых и модернизированных ВВТ, а получено 2200 (недополучено 1300 ед., т.е. 37%).
- В ВКС официально доля современного ВВТ достигла 74% (т.е. по плану). Но планировалось получить 203 самолёта и вертолёт (с машинами морской авиацией), а получено лишь 150 (недополучено 53 ед., т.е. 26%).
- В ВМФ официально доля современного ВВТ достигла 62,3% (т.е. план перевыполнен на 7,3%!). Однако планировалось

получить 1 подлодку, 20 надводных кораблей и катеров, 14 судов обеспечения, а получено 14 надводных кораблей и катеров, 11 судов обеспечения (недополучены 1 подлодка, 6 кораблей и катеров, 3 судна, т.е. 30% кораблей и катеров, 21% судов). Кроме того, так и не была сформирована дивизия береговой обороны.

Заявление министра обороны о выполнении ГОЗ в 2018 г по всем вооружениям объясняется корректировкой планов ГОЗ, когда становилось ясно, что они не будут выполнены. То есть доклад министра обороны президенту на коллегии МО – это обман, пропагандистское шоу для народа и мировой общественности. А правдивый разговор о реальной ситуации с невыполнением ГОЗ и по другим недостаткам деятельности МО вёлся на закрытой части коллегии.

Да и сам принцип определения доли современного вооружения в ВС выглядит сомнительным и зависит от того, какое вооружение считать современным. В МО России таким считают модернизированное существующее ВВТ. Большая часть его может считаться современным с большой натяжкой, а современное вооружение в России ещё только разрабатывается.

Однако перевооружение ВС России происходило и будет происходить, несмотря на ежегодное

недовыполнение ГОЗ и ряд задержек.

Что касается личного состава ВС России, то официально число контрактников в 2013-2016 годы увеличивалось с 225 тыс. чел. до 384 тыс. чел., в 2017 г оно не изменилось, в 2018 г немного выросло (до 393,8 тыс. чел.), а в 2025 г намечается иметь 475,6 тыс. контрактников. Отсюда видно, что в 2016-2018 годы переход на контракт резко замедлился. Число призывников в 2013-2016 годы уменьшалось, но значительно медленнее, чем выросло число контрактников (с 278 тыс. призывников до 267 тыс.) В 2017 г число призывников уменьшилось до 240 тыс. чел, в 2018 г – до 228,4 тыс. чел., а в 2025 г намечается иметь 220 тыс. призывников.

Но если сложить по годам число контрактников и призывников, то получится количество в ВС личного состава (солдат и сержантов). В 2013-2016 годы оно активно росло (с 503 тыс. чел. до 651 тыс. чел.), в 2017 г и 2018 г несколько уменьшилось (до 624 тыс. чел. и 622,2 тыс. чел.) за счёт сокращения призывников, а в 2025 г должно вырасти до 695,6 тыс. чел. То есть, с 2013 г до 2016 г численность личного состава ВС выросла на 148 тыс. чел., а в 2025 г должна увеличиться на 192,6 тыс. чел. Впечатляющая цифра!

И вывод тут может быть только один. Украине, её партнёрам и со-

седам России нужно держать порохов сухим.

ЛИТЕРАТУРА

1. В Москве под руководством Верховного Главнокомандующего Вооружёнными Силами России Владимира Путина прошло расширенное заседание Коллегии Минобороны // https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12208613@egNews
2. Доклад Сергея Шойгу на расширенном заседании Коллегии Минобороны России // <https://www.youtube.com/watch?v=iYUavSPEzPY>
3. Выступление Министра обороны России с подведением итогов 2018 года // <https://bmpd.livejournal.com/3461859.html>
4. Азанов Р. От «Кобры» до «Ярсов. Чем вооружилась армия России в 2018 году // <https://tass.ru/armiya-i-opk/5925841>
5. Авдеев Ю. Выполнение гособоронзаказа в цифрах и фактах. Основные плановые поставки новейших образцов вооружения, военной и специальной техники идут по графику // <http://redstar.ru/vypolnenie-gosoboronzakaza-v-tsifrah-i-faktah/?attempt=1>
6. Верховный Главнокомандующий Вооружёнными Силами России Владимир Путина принял участие в работе расширенного заседания Коллегии Минобороны // https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12155960@egNews

7. Поставки боевых самолётов в Вооружённые Силы России в 2017 году // <https://bmpd.livejournal.com/3036294.html>

8. Веденеева А. Судостроительный бизнес очень тяжёлый и опасный // https://www.kommersant.ru/doc/3835729?from=main_4